

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Konsekvenserna av andrafiering

- Vårdnadshavares insyn och inflytande gällande förskolans genus- och jämställdhetsarbete

Oliver Albinsson & Nelly Holmberg
Förskolläraryrket

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2022
Handledare: Panagiota Nasiopoulou
Examinator: Thomas Johansson

Nyckelord: Förskola, Vårdnadshavare, Föräldrar, Läroplan, Samverkan, Kommunikation, Genus, Jämställdhet, Värderingar

Abstract

Denna studie syftar till att undersöka samverkan mellan förskola och hem, samt vilka aspekter som präglar kommunikationen om det omdebatterade genus- och jämställdhetsarbetet. Studien har en poststrukturell teoretisk ansats, med analysbegreppen *makt*, *normer*, *motstånd* och *positionering*. Kvalitativa och kvantitativa metoder har kombinerats och empirin består av både enkätsvar från vårdnadshavare med barn i förskolan och intervjuer med förskollärare. De mest centrala aspekterna av studiens resultat är att läroplanen spelar en stor roll i vilka förutsättningar som vårdnadshavare har till insyn och inflytande i förskolan, att uppfattningen om läroplanens innehåll kan skilja sig åt, samt att vårdnadshavares inflytande regleras genom olika typer av andrafiering. Detta gör genus- och jämställdhetsarbetet i förskolan till ett högst aktuellt område fortsatt granskning, särskilt för att få en djupare inblick i hur vårdnadshavares socioekonomiska status påverkar hur förskollärare uppfattar deras inställning till genus- och jämställdhetsarbetet. Med anledning av detta ser vi att större insatser att öka vårdnadshavares kunskap om läroplanens innehåll skulle öka deras möjligheter till insyn och inflytande i förskolans genus- och jämställdhetsarbete.

Förord

Att författa ett examensarbete med två olika sorters empiri har varit ett både tidsmässigt och intellektuellt intensivt arbete. De erfarenheter och lärdomar som det bidragit till har dock gjort det till ett otroligt roligt och spännande åtagande.

Vi vill rikta ett stort tack till alla respondenter som har deltagit i såväl intervju som enkät. De erfarenheter och resonemang som ni delat med er av var centrala för att arbetet ens skulle vara möjligt. Vi vill också rikta ett tack till vår handledare Panagiota Nasiopoulou för ditt perspektiv och din respons under arbetets gång.

Oliver:

Tack till alla som har lyssnat på timslånga samtal om mina farhågor, förhoppningar och nyfunna intressen som har kommit fram under arbetets gång. Särskilt tack, och även förlåt, riktas till mina vänner som har fått lyssna till mig under otaliga, och antagligen osammanhängande, samtal om detta arbete. Jag vill också rikta ett stort tack till Nelly för hens otroliga insats och trevliga mellansamtal över luncher och kaffepauser!

Nelly:

Jag skulle vilja tacka Ingrid för inspirationen och uppmaningen att inte göra det enkelt för oss om, samt Per för dina goda råd i tider av nöd. Sedan vill jag tacka Oliver för på egen hand hade jag aldrig vågat ta mig an ett omfattande arbete som detta.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte och frågeställningar	3
2	Tidigare forskning.....	4
2.1	Samverkan	4
2.2	Internationella förhållanden.....	4
2.3	Svenska förhållanden.....	5
2.4	Sammanfattning tidigare forskning	6
3	Teori, centrala begrepp och bakgrund.....	6
3.1	Poststrukturell teori.....	6
3.2	Makt.....	7
3.3	Språket och subjektet.....	7
3.4	Normer.....	8
3.5	Genus och jämställdhet.....	9
4	Metod och genomförande	10
4.1	Metod för datainsamling.....	10
4.1.1	Enkät.....	10
4.1.2	Intervju.....	10
4.2	Urval och avgränsningar.....	11
4.2.1	Enkät.....	11
4.2.2	Intervju.....	11
4.2.3	Övergripande avgränsningar	12
4.3	Genomförande av datainsamling	12
4.3.1	Enkät.....	12
4.3.2	Intervju.....	12
4.4	Analysmetod	13
4.4.1	Enkät.....	13
4.4.2	Intervju.....	13
4.5	Studiens kvalitet.....	14
4.5.1	Reliabilitet	14
4.5.2	Validitet och generaliserbarhet.....	14
4.6	Etiska ställningstaganden.....	15
5	Resultat.....	15
5.1	Enkätresultat	15

5.2	Intervjuresultat	20
5.2.1	Förskollärblickar på enkätresultaten.....	20
5.2.2	Relationer	21
5.2.3	Inflytande och insyn	21
5.2.4	Läroplanen.....	22
5.2.5	Genus och jämställdhet	22
5.2.6	Normer	23
5.2.7	Kollegor och värderingar.....	24
6	Analys	25
6.1	Faktorer som påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete.....	25
6.2	Normeringspraktik och positioneringsordningar.....	25
6.3	Forum för inflytande.....	26
6.4	Hur förhåller detta sig till enkäten?	28
7	Diskussion	28
7.1	Resultatdiskussion	28
7.2	Slutdiskussion	29
7.3	Metoddiskussion	31
7.3.1	Enkätmetod.....	31
7.3.2	Fokusgruppsmetod	32
7.3.3	Observation av möten mellan förskola och vårdnadshavare som metod.....	32
8	Referenslista.....	34
	Bilaga 1: Tabell över läroplansrevideringar	
	Bilaga 2: Intervjufrågor	
	Bilaga 3: Transkribering	
	Bilaga 4: Enkätfrågor	

1 Inledning

Förskolan som arena för barns lärande innebär också möten mellan vårdnadshavare och förskolepersonal. Dessa möten och de relationer som uppstår är präglade av såväl förskolan som institution, samt individernas inställningar till den och varandra. Syftet med förskolans verksamhet har förändrats genom historien och ursprungligen var förskoleverksamheter till för att sköta om och ta ansvar för barnen när deras vårdnadshavare arbetade, medan dagens förskola främsta syfte är att främja barnens livslånga lärande, vilket innebär att lärandeprocesser fokuseras i allt hög grad (Ringarp & Nihlfors, 2017; Wahlström, 2015; Läroplan för förskolan [Lpfö18], 2018). Uppfattningen om vilka områden som är viktigast för barn i förskoleålder har alltså skilt sig genom tiderna men som vi kommer visa nedan skiljer sig dessa uppfattningar även idag.

Genus- och jämställdhetsarbetet i förskolan är ett område som ofta kritiserats i media. Debatten kring området tyder på att det finns en konflikt i samhället gällande huruvida förskolan ska behandla frågor om genus och jämställdhet med barn eller inte, vilket är en anledning till att undersöka om och hur förskollärare använder olika strategier när det kommer till att kommunicera detta arbete till olika vårdnadshavare. Kritiken som riktas mot förskolans genus- och jämställdhetsarbete i media baseras både på att läroplansrevideringarna lägger allt mer vikt vid genus- och jämställdhetsarbete (Waldenvik & Bråse, 2018) och på uppfattningen att förskolan inte ska lägga sig i barns identitetsskapande eftersom kön anses vara biologiskt betingat (Sundström, 2021). Detta innebär att det med stor sannolikhet rör sig vårdnadshavare i förskolans värld som är av uppfattningen att förskolan har en agenda som kommer påverka deras barn negativt.

I läroplanen framkommer det (sammanfattat) att förskolan ska samverka och kommunicera med vårdnadshavare, möjliggöra deras insyn och inflytande i förskolans arbetssätt samt främja en tillitsfull relation. Gällande genus och jämställdhet skall förskolan motverka diskriminering på grund av könsidentitet samt möjliggöra identitetsskapande och lärande fritt från begränsande könsnormer (Lpfö18, 2018). Tidigare forskning har rört antingen samverkan eller genus- och jämställdhetsarbete men få studier tycks behandla båda delar. Exempelvis har Lin m.fl. (2019) i sin studie sett att en god samverkan mellan förskola och hem en positiv inverkan på barns lärande även i hemmiljö och Emilson m.fl. (2016) har i sin studie sett att förskollärares olika uppfattningar om genus- och jämställdhetsfrågor leder till olika tolkningar av läroplansuppdraget gällande genus- och jämställdhetsarbete.

Om en vill synliggöra vilka faktorer som påverkar relationen mellan förskola och hem bör en undersöka hur denna samverkan tar form i relation till ett område där en inte kan förutsätta konsensus. Genus- och jämställdhetsarbetet är ett sådant område vilket är en av anledningarna till att denna studie undersöker förskolans kommunikation av arbetssätt gällande genus- och jämställdhetsarbete i relation till hur andra delar av verksamheten kommuniceras.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka samverkan mellan förskola och hem i relation till genus- och jämställdhetsarbete. När vi analyserar och reflekterar kring tidigare forskning och vår insamlade empiri kommer vi att utgå ifrån följande frågeställningar:

Frågeställning 1: På vilka sätt uppfattar vårdnadshavare att förskolan kommunicerar sina tolkningar och implementeringar av läroplanens innehåll gällande genus- och jämställdhetsarbete i sin verksamhet?

Frågeställning 2: Hur relaterar förskollärare sin yrkesutövning till vårdnadshavarnas rapporterade uppfattningar och erfarenheter?

Frågeställning 3: Vilka faktorer påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete?

2 Tidigare forskning

För att ge en överblick av hur det går att förstå samverkan, insyn och inflytande, styrdokument samt genus- och jämställdhetsarbete i svensk förskola presenteras här både svensk och internationell forskning inom dessa områden. Flera av sammanhangen som berörs i den forskning vi presenterar nedan benämns som Early Childhood Education (ECE), preschool och kindergarten. I en svensk kontext likställer vi dessa med förskola, eftersom de rör samma åldersgrupp.

2.1 Samverkan

Samverkan mellan förskola och hem kan förstås ur ett systemteoretiskt perspektiv, vilket Yngvesson och Garvis (2021) har i sin studie där de fokuserar på barns perspektiv på samverkan mellan förskola och hem. Författarna betonar att mötet mellan dessa miljöer, samt den relation förskollärarna har med vårdnadshavarna också påverkar barnets välmående och menar att om både förskolan och barnets hem präglas av uppmuntrande och positiva miljöer skapas goda chanser för barnet att utvecklas och lära sig saker i olika sammanhang. I deras studie tycks sättet som vårdnadshavare förhåller sig till information om förskolans läroplans och verksamhetens arbete ha betydelse för hur relationen utvecklas.

Lin m.fl. (2019) visar i sin studie, som påminner om Yngvesson och Garvis (2021), att det finns tecken på att samverkan mellan förskola och hem kan leda till fler lärandeaktiviteter i hemmet och därmed också indirekt stödja barns övergripande lärande och utveckling. Om förskolan informerar vårdnadshavare om undervisningen som sker i verksamheten finns det en större chans att hemmet återskapar liknande situationer och samtal med sina barn. Det går att föra ett liknande resonemang, som Lin fastställer med värdegrundsfrågor som exempelvis genus och jämställdhet: om förskolan pratar med vårdnadshavarna om deras genus- och jämställdhetsarbete så ökar chansen för att denna typ av samtal och aktiviteter i hemmet. Det går även att föra resonemanget att denna korrelation också är omvänd: att det som händer i hemmet återspeglas i förskolan.

2.2 Internationella förhållanden

För att få ett bredare perspektiv på hur läroplanstexter och andra policydokument förhåller sig till samverkan mellan förskola (ECE) och vårdnadshavare refereras här några internationella studier.

I en israelisk studie kunde Sverdlov och Aram (2016) se att det skiljde sig mellan vad lärarna i ECE själva värderade som det viktigaste målet i utbildningen samt vad de trodde att vårdnadshavare och utbildningsdepartementets agenter värderade. Det visade sig att en majoritet av lärarna ansåg att utveckling av självförtroende hos barnen var det viktigaste, samtidigt som de trodde att både vårdnadshavare och utbildningsdepartementet snarare värderade barns matematiska lärande och utveckling av literacyförmågor. Det framstår dock som oklart hur förskollärarnas värderingar präglar vad de prioriterar i sin undervisning.

Rouse och O'Brien (2017) beskriver hur vikten av en välfungerande relation med vårdnadshavare lyfts fram i australiska policydokument. Studien visar emellertid att riktlinjerna kring hur samverkan skall utföras rent konkret är otydliga. Det medför att relationen mellan hem och ECE inte präglas av ömsesidighet och reciprocitet, trots att förskollärarna följer riktlinjerna. Detta är ett exempel på hur den formulerade och realiserade läroplanen skiljer sig åt. Wahlström (2015) förklarar denna slags inkongruens med olika ramfaktorer, såsom lärartäthet, budget eller område som förskolan ligger i och menar att på grund av olika enskilda förskoleenheters ramfaktorer kommer läroplanen, oundvikligt, realiseras på olika sätt i olika verksamheter.

Familjer med normavvikande bakgrunder i USA möts av problem när det kommer till samverkan med skolan. Skälet är att skolans mål och riktlinjer gällande föräldrainvolvering är baserade på den vita medelklassens värderingar, menar Baquedano-López m.fl. (2013). Författarna menar att vårdnadshavarnas möjligheter till samverkan och inflytande påverkas starkt av skolsystemets (både på lokal och nationell nivå) och lärares förutfattade meningar och bilder av dem, i form av, exempelvis, föreställningar om vårdnadshavares kunskap, intresse och förståelse för skolan och deras barns utbildning.

I en studie om åtta europeiska länders ECE-insatser med syftet att främja jämlikhet och tillhörighet för barn med invandrarbakgrund, romska barn samt barn till vårdnadshavare med låg inkomst, framkom att föräldra-involverande aktiviteter och språkligt stöd var frekventa inslag. Studiens författare argumenterar för att det saknas tillräckliga interkulturella riktlinjer för att dessa utsatta grupper förutsättningar för god samverkan skall förbättras. Även om de lyfter den redan existerande förståelsen för språket som en viktig källa till relationsskapande och känslan av tillhörighet som en god grund, så menar det att det saknas initiativ till att lyfta barns egna förstaspråk och kulturella bakgrund (Aguilar m.fl., 2020). Därmed riskerar också möjligheterna för god föräldrasamverkan att begränsas.

2.3 Svenska förhållanden

I detta avsnitt behandlas hur potentiella skillnader i värderingar i kontakt mellan statliga institutioner och hem hanteras i Sverige.

Bunar (2001) finner tendenser till normerande praktik i relation till familjer med svagare sociala resurser i sin studie om integration och segregation i skolor i svensk förort. Han visar hur lärare som arbetar med barn med invandrarbakgrund tar på sig en sorts "surrogatföräldraskap" när skolan anser att barnets föräldrar inte har tillräckliga sociala resurser. Detta innebär att om skolan tycker föräldrarnas svenska språkkunskaper inte är tillräckliga och om de inte är anammat svenska traditioner tillräckligt, kliver institutionen in och tar över uppgifter som tillhör föräldraansvaret.

Det är dock inte bara inom skolsystemet som det finns en strävan mot att vårdnadshavare skall anpassa sig till normativa värderingar utan detta sker även inom socialtjänsten. Eklund och Lundqvist (2021) lyfter fram hur riktlinjerna kring jämställdhetsarbete inom föräldrastödsverksamheter är otydliga, trots att barnperspektivet och barns rättigheter gällande jämställdhet är djupt rotat i dessa dokument. Konsekvenserna blir att strävan mot att uppnå jämställdhet mellan vårdnadshavare är till för barnet bästa, i form av, exempelvis, fördelning av arbetsuppgifter i hemmet, eller omvårdnad av barnet vid eventuell separation. Bland annat framkom det i Eklund och Lundqvists studie att även om socialarbetare var övertygade om att

det var viktigt att man ska arbeta med jämställt föräldraskap var det få som kunde definiera vad det innebär, vilket leder till att det blir tvetydligt om dessa personer faktiskt vet vad arbetet innefattar i praktiken.

I förskolan uppstår ett liknande fenomen när förskollärare ska tolka läroplanen och sedan realisera den. Emilson m.fl. (2016) observerade två dilemman, dels att förskollärare har olika uppfattningar om genus och jämställdhet, dels att förskollärare upplevde det svårt att balansera barns perspektiv, rättigheter och integritet med läroplanens formuleringar kring att motverka stereotypa könsroller. Sammantaget resulterar det in att arbetet med genus och jämställdhet tar sig väldigt olika uttryck beroende på hur läsaren tolkar dokumentet.

2.4 Sammanfattning tidigare forskning

Eftersom läroplanen i så hög grad dikterar vad som skall göras, men i så låg grad hur det ska utföras (Lpfö18, 2018), löper vårdnadshavare risk att inte få ett likvärdigt bemötande. Den frihet som förskolan har både gällande att utforma rutiner för samverkan och informationsutbyte samt för sitt genus- och jämställdhetsarbete medför därför risker att vårdnadshavare kan framställas som mer eller mindre kapabla att förhålla sig på ett önskvärt sätt till genus- och jämställdhetsarbetet. Att samverkan både styrs av läroplanen men även i stor del av de individuella förutsättningarna hos de aktuella parterna är förstås ofrånkomligt, och inte i sig något negativt, men att vissa delar av befolkningen löper större risk att bli bemötta med bristande respekt och förståelse för deras bakgrund och identitet är något som behöver problematiseras ytterligare. Frågan är också om genus- och jämställdhetsarbete används å ena sidan som ett redskap att stärka relationen till vårdnadshavare när dessa uppfattas som positiva till arbetet, och å andra sidan som ett redskap i en institutionell assimileringprocess av de vårdnadshavare som andrafieras av förskolan.

3 Teori, centrala begrepp och bakgrund

Denna studie har en poststrukturell ansats där begreppen *makt*, *normer*, *positionering* och *motstånd* används som begreppsapparat vid analysen av studiens empiri. I detta avsnitt kommer vi även kortfattat gå igenom de områden som studien förhåller sig till.

3.1 Poststrukturell teori

Poststrukturell teori kan appliceras inom flera olika vetenskapliga fält, och tolkningen och tillämpningen av teorin är olika beroende på vilken kontext den används i. Det som är centralt för poststrukturalismen är att vi med språk och handling kategoriserar fenomen. Språk och handling formar diskurser. Diskurserna grundar sig på både i tiden förankrade föreställningar och kontinuerliga sociala handlingar (Herz & Johansson, 2013). Poststrukturalismen har sin grund i strukturalismen, vilket särskilt blir tydligt i betoningen av språkets roll. Däremot tar den poststrukturella teorin ett steg längre i sin analys av språkets inverkan på människors liv, begränsningar och möjligheter. I korta drag kan den poststrukturella teorin beskrivas som en teori som kritiskt granskar fenomen med hjälp av diskurs- och språkanalys. Inom teorin framhålls ofta att inget kan vara självklart då människor förstår allt på olika sätt, beroende på deras tidigare erfarenheter och deras unika position i olika sociala sammanhang (Herz & Johansson, 2013; Alvesson & Skoldberg, 1994).

Herz och Johansson, (2013) menar att den poststrukturella teorin och de begrepp som kommer med den ofta har breda och ibland diffusa tolkningar, som kan förstås på olika sätt i olika kontexter. De skriver vidare att det är fullkomligt möjligt att skapa en koherent begreppsapparat

utifrån den poststrukturella teorin men att en poststrukturell begreppsapparat, till skillnad från andra teorier, bidrar till möjligheten att problematisera och analysera fenomen snarare än att definiera dem. Med detta i åtanke har det varit viktigt för oss att synliggöra vems tolkning vi utgår ifrån, samt att uppmärksamma hur tolkningarna kan skilja sig åt.

3.2 Makt

Ett poststrukturellt perspektiv på makt utgår ofta från Foucaults arbeten. Makt är enligt honom inte bara centrerad kring och knuten till staten, inte heller till klasskamp, utan den är den kraft som knyter samman allt och alla (se Herz & Johansson, 2013; Hörnqvist, 2012). I en granskning av Foucaults verk drar Hörnqvist slutsatsen att makt både är en relation och en aktivitet. Maktrelationen möjliggör aktiviteter av maktutövning vilka i sin tur reproducerar den ojämlika sociala relationen. Hörnqvist menar att maktrelationen uppstår när den ena parten kan påverka den andra partens agerande i en utsträckning som inte är ömsesidig, och att orsaken till denna obalans kan bero på vad som helst. Det betyder att oavsett vad som gör att den ena personen kan påverka den andres handlingsutrymme kommer maktrelationen vara ett faktum.

Några av de faktorer som präglar människors olika handlingsutrymmen, och därmed möjligheten att styra andras beteenden, är olika kategorier av *sociala skikt* och de sätt som de överlappar och går in i varandra. Några av dessa skiktningar kan förstås i termer av klass, etnicitet och kön (Edling & Liljeros, 2016). Herz och Johansson (2013) visar ett exempel på en social skiktningssidé som vithet, vilken går att generalisera: nämligen att även inom en grupp som är i en maktposition kommer det finnas under- och överordningar som har olika positioner. Makten är alltså inte knuten till en viss grupp utan beroende av de aktuella parternas relation.

För att beskriva hur maktrelationer tar sig uttryck kan begreppet *positionering* (Lenz Taguchi, 2014) användas. Vi positionerar oss och varandra dels genom de situerade förväntningar som finns på oss (baserat på faktorer som till exempel normer eller sociala skikt), men också vårt görande där subjektet kan med hjälp av till exempel språk kan påverka sitt eget och andras handlingsutrymme. Beroende på hur den rådande maktstrukturen ser ut i kontexten finns olika möjligheter till att förändra den rådande positioneringen. Makt är inte något konstant eller absolut utan beskriver, enligt Hörnqvist (2012), bara en relation vid en viss tidpunkt. En konsekvens av maktutövningen är nämligen att den väcker motstånd, något som kan förflytta positionerna. Dolk (2013) lyfter hur motståndet därmed blir oundvikligt, för maktrelationen förutsätter motstånd. Motståndet behöver inte nödvändigtvis vara organiserat eller högljutt; vissa grupper har inte den möjligheten så "istället tar det kanske formen av ett diskret sabotage, en passiv motsträvighet eller ett försiktigt undvikande." (Dolk, 2013, s. 34).

3.3 Språket och subjektet

Inom den poststrukturella teorin återkommer begreppet *subjekt*, särskilt i relation till språk och språkval. Begreppen subjekt och subjektivitet kan visas vara svårt att definiera för sig själva, men Alvesson och Sköldberg (1994) menar att tanken om *subjektet* inom poststrukturalismen har som syfte att ta avstånd från strukturalismens tanke att människan i sig själv är ett aktivt handlande subjekt. De menar att den poststrukturella synen på subjektet är en decentraliserad tolkning, som snarare lägger fokus vid hur handling, språk och makt kan både begränsa och frigöra subjektet. De menar att subjektivitet inte kan uttryckas i språk, utan snarare att subjektivitet skapar språk och att det därmed är något obestämt och ofta ostadigt. Subjektet eller subjektivitet blir alltså i denna tolkning ett tillstånd som människan befinner sig i, som konstant påverkas av diskurser, normer, makt och språk.

Poststrukturalism utgör här något av en välbehövlig injektion och vaccination mot försök att låsa fast och kategorisera, namnge, lagra och packa den sociala verkligheten i färdiga boxar. (Herz & Johansson, 2013, s. 46)

Det som Herz och Johansson avser att synliggöra är språkets makt i att skapa koder och därmed också normer. Språk, makt och normer är sällan lätta att skilja på eftersom de går in i varandra. Makten påverkar språket; den som har makt styr hur språk används, språket påverkar makten; genom val av språkbruk kan maktpositioner intas. Allt detta påverkar vad som anses som normativt.

3.4 Normer

Herz och Johansson (2013) beskriver hur Foucault menade att medicinsk kunskap kunde användas för att avgränsa ett så kallat normalt beteende från ett avvikande, genom att dels definiera vad som är normalt, dels genom att definiera det avvikande. Denna typ av ständig definiering av normalitet medför att staten får en central roll i skapandet av normer, samt i upprätthållandet av dem.

Normer och makt är tydligt kopplade till varandra, men det finns en väsentlig skillnad: Normer, till skillnad från makt, förändrar sällan människor genom våld eller tvång, utan i stället genom att människor både medvetet och omedvetet följer normen och anpassar sina förhållningssätt och handlingar utifrån den rådande normen. Makt handlar inte särskilt mycket om att straffa de som gör fel, utan snarare att förebygga att fel överhuvudtaget görs, genom att människor följer normen av vad som är förväntat (Dolk, 2013).

Värderingar kopplas ofta samman med begreppet normer, mycket beroende på att normer har sin grund i vad som värderas inom kontexten. En norm skulle kunna beskrivas som det beteende som anses vara önskvärt, eller normativt, inom ett sammanhang. Inom normkritiken lyfts en tanke om att kritiskt granska normer, eftersom de sällan är helt oproblematiska. Dolk (2013) tar upp det som Butler kallar för normers dubbelhet, det vill säga att normer både kan påverka oss såväl positivt som negativt. Å ena sidan kan vi som människor inte uppnå civilisation utan normer som lägger grunden för de mål som vi vill uppnå tillsammans, men å andra sidan kan normer begränsa oss. Ett exempel på denna dubbelhet kan vara att könsnormer kan vara vägledande i identitetsskapande och på samma gång vara mycket begränsade.

Butler påpekar att de handlingar och uttryck som stämmer överens med normen uppfattas som begripliga, medan det som avviker från normen uppfattas som obegripligt och konstigt. Det innebär att de personer som följer normen sällan märker av den förrän de avviker från den (Dolk, 2013). Tornborg (2019) beskriver på liknande sätt hur *implicita* normer är de normer som är outtalade och är det som anses vara normalt och förväntat. Tornborg tar emellertid till skillnad från Dolk också upp *explicita* normer, vilka är de normer som är uttalade, exempelvis lagar. Ett exempel på *explicita* normer i en förskolekontext kan vara läroplanen sådan den formuleras i styrdokumentet. I verksamheten kan sedan läroplanens normer framträda *implicit*.

När normer skapas och efterföljs, genom upprepade handlingar och språkbruk, menar Palmer (2011) att de *materialiserar* sig. Ett exempel på språk som förekommer i förskolan som bidrar till att normer materialiserar sig är hur vi benämner barn på olika sätt beroende på deras kön. Dolk (2013) skriver, exempelvis, att de barn som benämns som flickor oftare uppmanas att delta i språkutvecklande aktiviteter, vilket skulle kunna antyda att flickor antas tycka bättre om, och kanske även antas vara bättre på, att samtala om ämnen än pojkar. Tornborg (2019) menar att

normer formas ur samhälleliga och kulturella värderingar som är relevanta inom den kontexten *subjekten* innefattar sig i. I en förskolekontext kan det handla om det som annars kallas för traditioner, exempelvis samlingen eller andra tidsbestämda rutiner som i sig har utvecklats till starka normer, en slags förskolekultur, som sällan ifrågasätts.

Upprätthållandet av normer sker genom att subjektet gestaltar sig själv utifrån de normer som råder inom den kontexten hen befinner sig i (Palmer, 2010). Det kan innebära att ta sig an attribut eller anpassa sitt språk utefter normen som råder. Hon menar dock också att subjektet kan göra motstånd genom att vara en "*aktiv agent*", på samma vis som hen kan vara medgörlig och anpassa sig efter normen.

3.5 Genus och jämställdhet

Svensk förskola har förhållit sig till den feministiska debatten sedan 70-talet skriver Ohrlander (2011), men det är först på 90-talet som pedagogiska verktyg börjar skapas för jämställdhetsarbete. Ohrlander menar att eftersom inget annat land har ägnat sig åt feministisk politik på ett liknande sätt som Sverige är detta medvetna jämställdhetsarbete unikt. Även om det länge funnits statliga initiativ att implementera dessa frågor i förskolans styrdokument kan vi se att formuleringarna skiftar över tid, och bara i den senaste läroplansrevideringen har språket gått från att fokusera på binära könskonstruktioner (Läroplan för förskolan [lpfö98], 2016) till att i högre grad använda ett mer inkluderande och kritiskt språk i frågor gällande kön (Lpfö18, 2018) (se bilaga 1).

Lykke (2009) visar hur det i en genusvetenskaplig kontext blivit relevant att kunna skilja på kön och genus. Med *kön* avses det biologiska könet och med *genus* avses det sociala och kulturella könet som, bland annat, innefattar identitet och uttryck av sitt genus. Denna begreppsliga distinktion har lett till att en mer djupgående analys av kön och relationer mellan olika kön blivit möjlig. Lykke förklarar hur detta särskiljande av begreppen skedde under 1970-talet på grund av en förskjutning av fokus inom det som tidigare kallades för "kvinnovetenskap" som innebar en önskan om att ämnet också skulle innefatta kritiska studier av män och maskulinitet. Hon skriver vidare att denna förskjutning var starkt påverkad av queerfeministisk forskning som intresserat sig av förhållandet mellan genus och sexualitet. Evertsson (2016) skriver vidare att under den tid som Lykke beskriver, var detta särskiljande av kön och genus ett resultat av den framväxande synen på skillnader mellan män och kvinnor som inte enbart biologiska. Hon skriver att vi gör kön, vilket kan tolkas som att hon menar att genus är en social konstruktion.

Genus- och jämställdhetsarbete i förskolan kan ta sig olika uttryck eftersom det berör flera olika områden. Det kan innefatta, bland annat, normkritik, genuspedagogik och det demokratifostrande uppdraget i läroplanen. I läroplanen för förskolan (2018) lyfts det att varje person som är anställd inom verksamheten ska aktivt arbeta för att främja jämställdhet, samt att behandla människolivets okränkbarhet och motverka diskriminering utifrån diskrimineringsgrunderna. Alla barn ska även få samma möjligheter och erbjudas jämlika förutsättningar oberoende av kön. Dolk (2013) lyfter att studier återkommande pekar på att pojkar och flickor i förskolan får olika bemötanden, samt att de erbjuds olika typer av aktiviteter. Problematiken verkar uppstå i och med att läroplanens formuleringar inte alltid överensstämmer med hur den realiserar i verkligheten.

4 Metod och genomförande

Vi vill i denna studie undersöka på vilka sätt och i vilken grad vårdnadshavare får information om förskolans läroplan och arbetssätt gällande genus- och jämställdhetsarbete på sina barns förskolor. Vi vill också se vilka förklaringsmodeller som förskollärare ger i relation till sina egna ställningstaganden i sitt arbete. I följande avsnitt presenteras metoder och tillvägagångssätt för genomförande av denna studie samt vilka konsekvenser dessa kan få för våra resultat och studiens kvalitet.

4.1 Metod för datainsamling

Valda metoder är både enkät och intervjuer eftersom studien är en kvalitativ studie som utgår både från erfarenheter och upplevelser hos förskollärare så väl som vårdnadshavare. Då syftet med studien rör relationen mellan dessa två parter är båda deras perspektiv av stor betydelse. Enkät som insamlingsmetod har valts med syftet att skapa ett underlag för intervjuerna med förskollärare, med en enkel översikt över erfarenheter och upplevelser från vårdnadshavarrespondenter. Intervju som metod var mest passande för att komma åt större och mer övergripande resonemang från förskollärare.

4.1.1 Enkät

Enkäter kan användas både för kvalitativa och kvantitativa studier (se Ejlertsson, 2005), dock är de vanligast för kvantitativa. Den metod som vi har valt för vår studie är en datorenkät vilket är en metod som passar för att nå ut till många respondenter som dessutom minimerar mängden tid som krävs för att sammanställa resultatet. Baserat på hur tekniken utvecklats sedan Ejlertsson beskriver "datorenkäten" skulle vår enkät bättre kunna beskrivas som en webbenkät. En enkätstudie i jämförelse med en intervju kan ha många fördelar, menar Ejlertsson och skriver att i en enkätstudie har respondenten stor möjlighet att reflektera kring sina svar, samt behöver hen inte nödvändigtvis svara färdigt vid ett tillfälle. En risk med enkäter är dock att om respondenten har lässvårigheter eller inte behärskar enkätens språk har hen inte möjlighet att ställa följdfrågor eller få hjälp att förstå av forskaren.

4.1.2 Intervju

Studiens ursprungliga plan för datainsamling från förskollärrrespondenter var en fokusgrupp. Hylander (1998) skriver att fokusgrupp som metod är passande för insamling av kvalitativa data, som exempelvis individers upplevelser eller erfarenheter om ett visst fenomen. Han skriver att fokusgrupper kan användas som en ensam insamlingsmetod, men att den vanligast används som komplement till en annan metod, som exempelvis enkäter. Eftersom respondenternas scheman inte tillät oss att träffas gemensamt var vi tvungna att välja en annan metod för att göra insamlingen av empiri i studiens andra del. Den alternativa metoden blev därmed separata intervjuer med de ursprungliga respondenterna.

Det finns olika typer av intervjuer med olika tillvägagångssätt, det är dock inte alltid möjligt eller nödvändigt att definiera vilken specifik typ forskaren har använt sig av eftersom de ofta liknar varandra (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Denna studie innefattar en kvalitativ intervju, med syftet att undersöka förskollärares tankar och arbete med genus- och jämställdhet och samverkan i förskolan. Då den kvalitativa intervjun möjliggör löpande anpassning och förändring av frågorna är det en passande metod för att samla in empiri om förskollärares egna resonemang kring enkätens resultat i relation till deras egen yrkesutövning.

Vid intervjuer är ljudupptagning en passande metod. Om två forskare deltar kan det vara fördelaktigt att en forskare fokuserar på att föra intervjun samtidigt som en annan för anteckningar gällande sådant som förekommer vid intervjutillfället som inte kan fångas på inspelningen. Efter genomförd intervju ska allt material transkriberas, vilket görs på olika vis beroende på vad forskaren vill undersöka. Om forskaren vill analysera resonans och värderingar kan en "ren" transkribering av enbart det som sägs räcka väl (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Med bakgrund av detta har vi valt att låta en av oss författare vara ansvarig intervjuare under alla studiens intervjuer med den andre som observatör och antecknare. För att se transkriberingskonventionerna för denna studie, se bilaga 3.

4.2 Urval och avgränsningar

Urval vid båda delar av datainsamling har syftet att fånga en bredd av perspektiv men har skett under olika former. Följande avsnitt redogör för hur urval och avgränsningar har gjorts i alla delar av studien.

4.2.1 Enkät

För att få en bred bild av vårdnadshavares erfarenheter och perspektiv har vi använt oss av ett slumpmässigt urval genom stickprov. Ett sådant slumpmässigt urval rekommenderas eftersom en större och slumpmässigt sammansatt grupp respondenter kan säkerställa en viss representation av övriga populationen och därmed möjliggöra en viss generalisering (Barmark & Djurfeldt, 2015). Ett slumpmässigt urval med stickprov görs genom att en skapar urvalsramar och sedan fördelar enkäten slumpmässigt utifrån dessa. Detta har vi genomfört när vi har fördelat vår enkät till vårdnadshavare i forum på sociala medier.

Enkäten har fördelats på 15 stycken forum på sociala medier. Dessa forum har valts ut utifrån följande tre kriterier: 1) Antingen skall målgruppen på det aktuella forumet vara vårdnadshavare med barn i förskola eller hela befolkningen inom ett visst geografiskt område. 2) Gruppens syfte ska vara informationsspridning om vad som sker i området alternativt information om förskola inom området i fråga. 3) Gruppen skulle vara tillgänglig för alla att ansöka om medlemskap i och rikta sig till alla med koppling till eller boende i området. Vi eftersträvade en jämn geografisk spridning, dock går det inte att avgöra hur många medlemmar i respektive forum som faller inom ramen för urvalsgruppen (är vårdnadshavare till barn i förskola i staden) så det är inte möjligt att beräkna bortfall.

4.2.2 Intervju

Vi har sökt respondenter i form av förskollärare som arbetar utspritt över hela staden. Val av respondenter har skett slumpmässigt utefter deras tillgänglighet och vilja att delta i intervju. Vi sökte kontakt med dessa, dels genom att kontakta handledare från VFU-kurser på förskolläraryrket som vi hoppades kunde vara villiga att delta. Vi har dessutom kontaktat rektorer för olika förskolor i staden och fått kontakt med förskollärare på det viset. I studien har tre förskollärrrespondenter medverkat. Vår målsättning var att respondenterna inte skulle ha någon personlig anknytning till någon av författarna, dock var detta inte möjligt och en av respondenterna har handlett en av författarna under hens universitetsstudier. För att minska risken för att övertolka svaren under intervjun, ansvarar den andre författaren för intervjuerna.

För att fokusera på för studien aktuella aspekter har vi gjort avgränsningar gällande att inte inkludera personal utan förskolläraryrket i urvalsgruppen, eftersom läroplansuppdraget (Lpfö18, 2018) innebär att förskollärare har det yttersta ansvaret för samverkan med hemmet.

4.2.3 Övergripande avgränsningar

Ytterligare avgränsningar har gjorts vid utformningen av enkätfrågorna gällande att inte explicit fråga vårdnadshavarrespondenterna om deras åsikter gällande genus- och jämställdhetsfrågor och dess implementering i förskolan, utan enbart om deras erfarenheter och om hur de upplever att förskolan uppfattar dem. I intervjuerna får inte heller förskollärrrespondenterna direkta frågor gällande hur deras privata värderingar gällande genus och jämställdhet ser ut men intervjuformen tillåter dem att själva ta upp detta.

4.3 Genomförande av datainsamling

I följande avsnitt kommer vi redogöra för hur datainsamlingen i studien har genomförts uppdelat efter studiens två delar.

4.3.1 Enkät

Enkäten (se bilaga 4) är gjord i Google forms och nåddes via en länk som distribuerats till urvalsgruppen. Respondenternas e-postadresser registrerades inte när de svarade, därmed kunde vi säkerställa deras anonymitet genom hela processen. Enkäten är uppdelad i 3 avsnitt, varav avsnitt 1 rör vårdnadshavarnas uppfattningar och erfarenheter av den information de fått eller inte fått om läroplanen samt förskolans genus- och jämställdhetsarbete. I avsnitt 2 får de respondenter som svarat att de *har* fått information om arbetssättet ytterligare frågor rörande vilka sätt de har fått informationen. I avsnitt 3 får respondenterna som svarat att de *inte har* fått information om arbetssättet följdfrågor om deras upplevelser kring varför de tror att de inte har fått den informationen.

Alla frågor i enkäten var frivilliga att svara på, och avsnitt 2 alternativt 3 blev tillgängliga beroende på vad en svarat i del 1. I del 2 och 3 efterfrågades vårdnadshavarnas tankar kring hur de upplever att förskolans bild av dem påverkar informationen de får eller inte får. Alla enkätfrågor var av sluten karaktär med envals- eller flervalsoalternativ. I frågorna fanns alltid svarsalternativen "vill inte svara" samt i vissa fall även "annat".

Innan vi delade länken till enkäten bad vi om tillåtelse från administratören i respektive grupp, och sedan la vi in länken i forumen. Utifrån den insamlade datan i enkäten skapades tabeller som användes som underlag för intervjuer med förskollärare.

4.3.2 Intervju

Vi samlade in datan från intervjun genom ljudupptagning, som sedan transkriberades (se bilaga 3). Intervjun började med en kort presentation av studien och enkätresultaten, där förskollärarna fick möjlighet att komma med sina spontana tankar kring hur resultaten kan tolkas och förstås i relation till deras egna erfarenheter.

I första hand utgick intervjun från 16 stycken på förhand formulerade frågor med 10 stycken eventuella följdfrågor organiserade i fem olika frågekategorier (se bilaga 2). Detta för att kunna bibehålla diskussion om för studien aktuella ämnen, om samtalet kräver det. Kategorierna för frågorna löd enligt följande: *presentation av respondenten, relationsskapande, vårdnadshavares inflytande/insyn, kommunikation* samt *genus- och jämställdhetsarbete*. Frågor gällande enkätresultatet vävdes in i intervjufrågorna enligt motsvarande kategorier. Frågornas syfte var dels att ge oss förklaringsmodeller till delar av enkätresultatet, dels att få insyn i förskollärrrespondenternas resonemang kring förhållandet mellan dem och

vårdnadshavare, samt hur det förhåller sig till genus- och jämställdhetsfrågor. Efter respektive intervju transkriberades och anonymiserades materialet, sedan raderades samtliga ljudinspelningar.

4.4 Analyismetod

Eftersom studien är indelad i två delar, enkät och intervju, krävs det olika metoder och tillvägagångssätt för att kunna analysera resultaten på rättvisa sätt. En kvantitativ analys kan vara beskrivande, förutsäggande och förklarande. I en kvalitativ analys avgör forskarens teoretiska utgångspunkt hur empirin tolkas, och syftet är ofta att beskriva, förstå och tolka (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Analysen av enkätens resultat görs genom en kvantitativ analys av statistik, vilken sedan jämförs med den kvalitativa empirin från intervjuerna, vilket leder fram till en kvalitativ jämförande analys av studiens båda delar. I följande avsnitt kommer vi redogöra för hur analysmetoderna appliceras för respektive del av studien.

4.4.1 Enkät

Som tidigare beskrivits ovan krävs i första hand en kvantitativ analys av resultaten. Resultaten från enkäten sammanställs i form av tabeller i form av beskrivande statistik, vilka vi presenterar i resultatavsnittet. Analysarbetet är baserat på en översikt av svarsspridningen, samt en kartläggning av mönster, delvis med hjälp av sambandsanalys som metod. Sambandsanalysen används för att synliggöra hur respondenternas svar på olika frågor förhåller sig till varandra. Utvalda resultat presenteras för förskollärrrespondenterna under intervjuerna. Delar av intervjun är utformad så att förskollärrrespondenterna får möjlighet att bidra till analysen genom reflektioner över vårdnadshavarnas rapporterade erfarenheter.

Ett ytterligare analysarbete sker när enkätresultaten och hela resultaten från intervjuerna jämförs för att synliggöra mönster och förklaringsmodeller för samtliga resultat i studien i relation till våra frågeställningar.

4.4.2 Intervju

Den poststrukturella teorins metodologi består främst i att göra textläsningar (som också kan vara i intervjuform) där syftet är att genom kritisk granskning göra alternativa tolkningar av materialet (Herz & Johansson, 2013).

I studiens analysarbete av empirin har en undersökning av vilka mönster som var möjliga att utläsa, både från enkäten samt från intervjuerna med förskollärare. Gillham (2008) beskriver att en del av ett analysarbete bygger på att skapa kategorier utifrån ens transkribering. Med utgångspunkt i studiens teoretiska begreppsapparat har de mönster som har framkommit i form av återkommande begrepp och resonemang hos förskollärrrespondenterna, analyserats och tolkats. Utifrån de mönster som urskilts i intervjuerna har följande kategorier skapats: *enkäten, relationer, vårdnadshavares inflytande och insyn, arbetssätt, läroplanen, genus och jämställdhet, normer samt arbetslag och kollegor.*

Under kategoriseringen skedde även en systematisk reducering av material som inte blivit relevant i relation till studiens syfte och frågeställningar. Ahrne och Svensson (2015) skriver att en majoritet av det insamlade materialet i en studie inte kommer användas i sammanställningen av materialet, men att det är viktigt att inte ge en missvisande bild av resultaten och att inte ta material ur sin kontext. De skriver vidare att syftet med reduceringen är att skapa en god representation av materialet och att det får inte reduceras med syftet att

styrka forskarens egna tes, utan de menar att saker som går emot forskarens tes kan vara relevant och fördelaktigt att lyfta för att kunna skapa en större bild av fenomenet som undersöks.

Rennstam och Wästerfors (2015) menar att forskarens teoretiska utgångspunkt kommer påverka vad hen ser i analysen av material, vilket innebär att forskare med olika teoretiska blickar kommer se olika saker i samma material. Genom att använda studiens teoretiska begreppsapparat analyseras resultaten med syfte att få fördjupad kunskap om de tre frågeställningarna.

4.5 Studiens kvalitet

Under kommande avsnitt kommer vi diskutera och redogöra för studiens kvalitet.

4.5.1 Reliabilitet

För att en studie ska ha en hög reliabilitet behöver den valda metoden ha förmågan att mäta samma värde om studien skulle göras om, vilket innebär att reliabiliteten kan vara väldigt känslig. Använder en sig av de metoder vi har valt, det vill säga enkätstudier och/eller intervjuer kan resultaten skilja sig markant om enstaka ord byts ut, och det kan även bli stora skillnader om en genomför samma studie på andra respondenter eftersom de lär ha olika individuella upplevelser. Det senare kan undvikas om en har tillräckligt stort stickprov (Eriksson Barajas m.fl., 2013), vilket denna studie kanske saknar. För att nå så hög reliabilitet som är möjligt för ramarna av vår undersökning har vi noga valt ut språkval, samt har vi angivit tydliga beskrivningar av begrepp som kan vara komplicerade eller otillgängliga för forskningsobjekten i enkätstudien (se bilaga 4). Det är omöjligt att säkerställa vilken grad av reliabilitet som kan uppnås i enkätstudier, också baserat på att vårdnadshavare kan ha betydligt olika språkliga förutsättningar. Genom att ta detta i beaktning vid utformning av enkätfrågor och fördelning av enkäter tog vi åtgärder för att försöka skapa en pålitlig studie.

Forumet som enkäterna fördelats genom har en okontrollerbar, icke transparent och möjligtvis begränsande faktor i form av en datoralgoritm vilken påverkar vilka respondenter som får inbjudan annonserad, trots att de är medlemmar valda forum.

4.5.2 Validitet och generaliserbarhet

Validitet avser hur väl ett mätinstrument eller en metod kan mäta det som man vill undersöka i en undersökning, exempelvis om en forskare vill undersöka forskningsobjektet upplevelser eller erfarenheter av ett visst fenomen kan en intervjustudie påvisa det på bättre sätt än observationer av fenomenet i sig. Validitet kan delas upp i intern och extern validitet. Den interna validiteten avser hur tillförlitlig en undersökning är och för att kunna säkerställa en hög intern validitet behöver forskaren som bedriver undersökningen undvika systematiska fel i varje steg (Eriksson Barajas m.fl., 2013). För denna studies del kan ett systematiskt fel innebära att andra aspekter än den insamlade empirin tas i beräkning vid analysarbetet. Validitet säkerställs genom att empiriinsamlingen överensstämmer med studiens frågeställningar.

Den externa validiteten avser hur hög generaliserbarhet undersökningen har. Eriksson Barajas m.fl. (2013) skriver att generaliserbarhet innefattar hur väl urvalet som deltar i undersökningen kan representera gemene person, det vill säga, hur väl empirin kan generaliseras. För att uppnå hög extern validitet och generaliserbarhet i vår studie behöver vi välja forskningsobjekt som representerar förskoleverksamheterna i staden som studien utgår ifrån. Studien utgår ifrån en större stad i Sverige, och studiens resultat kan rimligtvis tänkas vara såväl sig likt, och skilja

sig åt i övriga landet med tanke på att ramfaktorerna i respektive stad ser olika ut. Det kan tänkas vara likt eftersom alla förskolor utgår ifrån samma styrdokument och nationella mål.

4.6 Etiska ställningstaganden

Eriksson Barajas m.fl. (2013) skriver att inför en vetenskaplig studie behöver etiska aspekter ses över och reflekteras kring, för att kunna säkerställa god kvalitet och undvika ohederlighet. Vetenskapsrådet (2017) styrker detta samt lyfter fler aspekter av vad som innefattar etisk forskning. De skriver, bland annat, att forskningen ska vara sann, att resultaten ska redovisas öppet och att metoder ska redovisas tydligt.

När det gäller vår studie har samtliga forskningsobjekt blivit informerade både om syftet med studien och hur deras enkätsvar har använts, och att de förblir anonyma. I enkätstudien fördelas enkäterna till vårdnadshavare som vid inlämning är helt anonyma för att säkerställa att de upplever att de kan svara helt sanningsenligt utan att riskera att det kan kopplas tillbaka till dem eller deras barns verksamhet. När vi fördelade enkäten strävade vi efter att få en god spridning i staden, eftersom vi inte registrerar i vilket område respondenterna bor kan vi dock inte säkerställa hur stor spridning som i själva verket skedde och därmed kan vi inte heller uppskatta hur stort bortfallet från varje område blev.

I intervjuerna är förskollärarna anonyma i sammanställningen av empirin. I sammanställningen anonymiseras stadsområdet, samt alla övriga personuppgifter som dyker upp under tillfället. Eftersom Ahrne och Svensson (2015) skriver att det är centralt att be om samtycke för deltagande, samt ljudupptagning, innan intervjuens början har respondenterna tagit del av ett samtyckesdokument med information om studien inför intervjun. I samtyckesdokumentet framkommer även att de är anonyma, samt hur deras personuppgifter behandlas i studien vilket vi skrev under på innan vi genomförde intervjun, och de skrev under på att de samtyckte till dessa förutsättningar samt att deras svar fick användas i studien.

I utformningen av enkäten har vi diskuterat huruvida vi ska översätta den på andra språk eller inte för att möjliggöra att den blir så tillgänglig som möjligt. Den aspekt som blev mest relevant för oss var att diskutera gällande den tid som skulle krävas för att översätta den skulle vara värd möjligheten för fler att kunna svara. En annan aspekt som vi diskuterade var vilka signaler en översättning skulle kunna ge. Å ena sidan signalerar det en önskan om att vara inkluderande, men å andra sidan är det omöjligt att göra enkäten tillgänglig på alla språk vilket kan upplevas exkluderande mot de personer vars språk inte blir representerat. Vi utgick från statistik gällande vanliga språk utöver svenska i staden studien utgår ifrån och gjorde försök att komma i kontakt med översättare vilket tyvärr inte gav resultat. I slutändan blev enkäten bara tillgänglig på lättare svenska med tydliga begreppsförklaringar för att vara så tillgänglig som möjligt inom ramarna för studien och vår tidsram.

5 Resultat

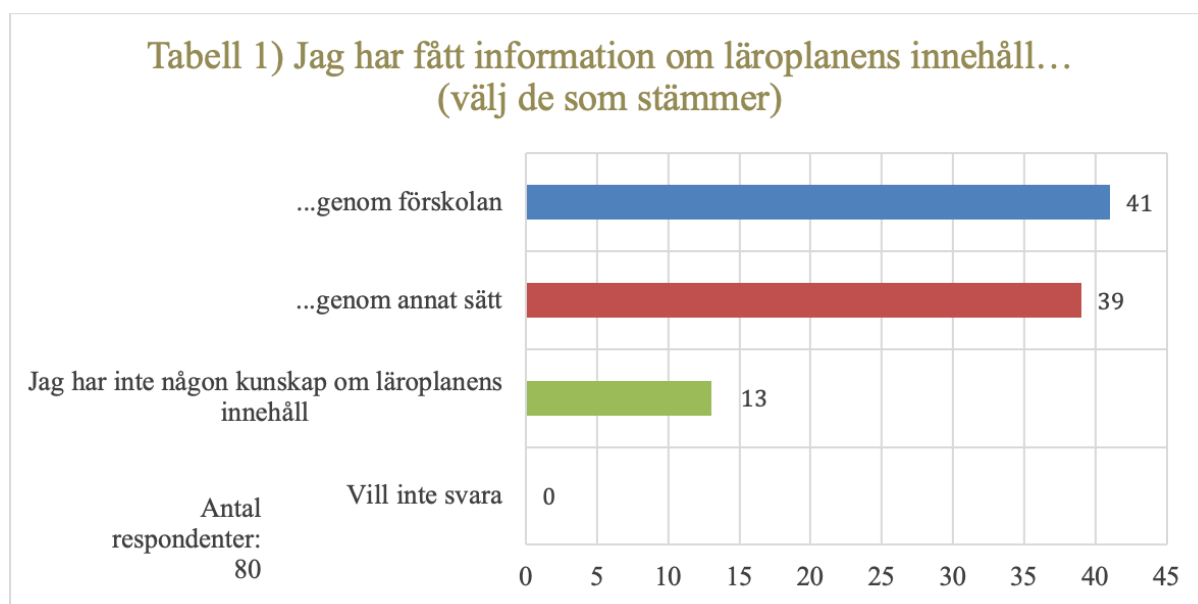
I följande del kommer de resultat som har framkommit i studien presenteras. Resultaten från studiens två delar behandlas både separat och sammanvävt utifrån urskiljningsbara mönster. Dessa mönster analyseras i nästa avsnitt i relation till studiens frågeställningar.

5.1 Enkätresultat

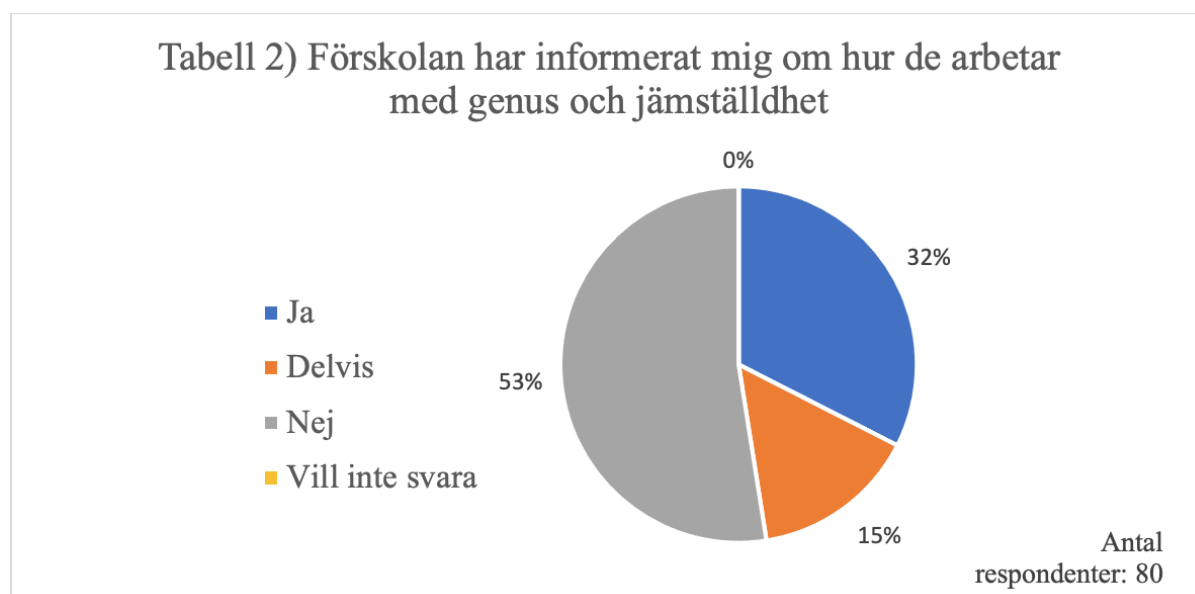
Enkätstudien resulterade i svar från 81 respondenter varav 1 svar var ogiltigt på grund av inkongruens då respondenten valde motstridiga svarsalternativ. I enkäten var det möjligt att

utläsa vårdnadshavarnas olika erfarenheter kring samverkan och kommunikation från förskolan gällande genus- och jämställdhetsarbete. I analysarbetet av enkätresultaten använde vi oss av de tabeller som skapades i enkätprogrammet (se tabell 1+2+3). För att kunna synliggöra eventuella samband mellan de olika svaren i enkäten använde vi oss av Excel för att kunna skapa en ny tabell (Tabell 4) som också presenterades i intervjun.

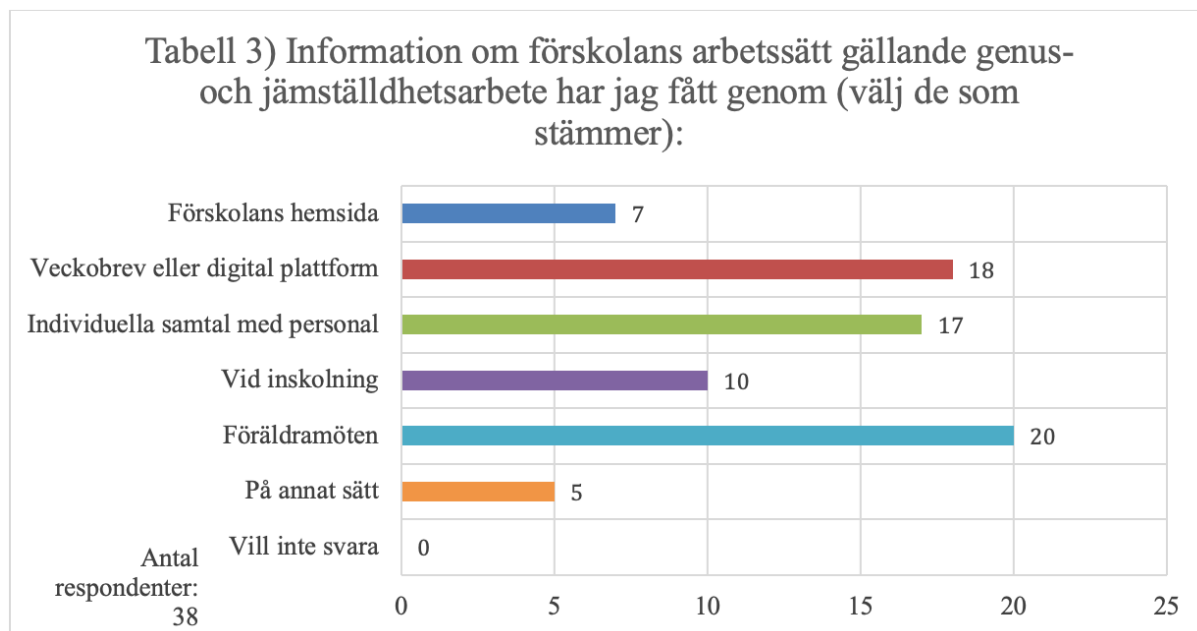
I tabell 1 blir det tydligt att av våra 80 respondenter har 41 fått information om förskolans läroplan via förskolan, dock skiljer det sig inte mycket mellan de som har svarat att de fått information på andra sätt. I denna fråga var det möjligt att välja flera alternativ, och 13 av respondenterna som har rapporterat att de har fått information *både* via förskolan *och* på andra sätt (se tabell 4).

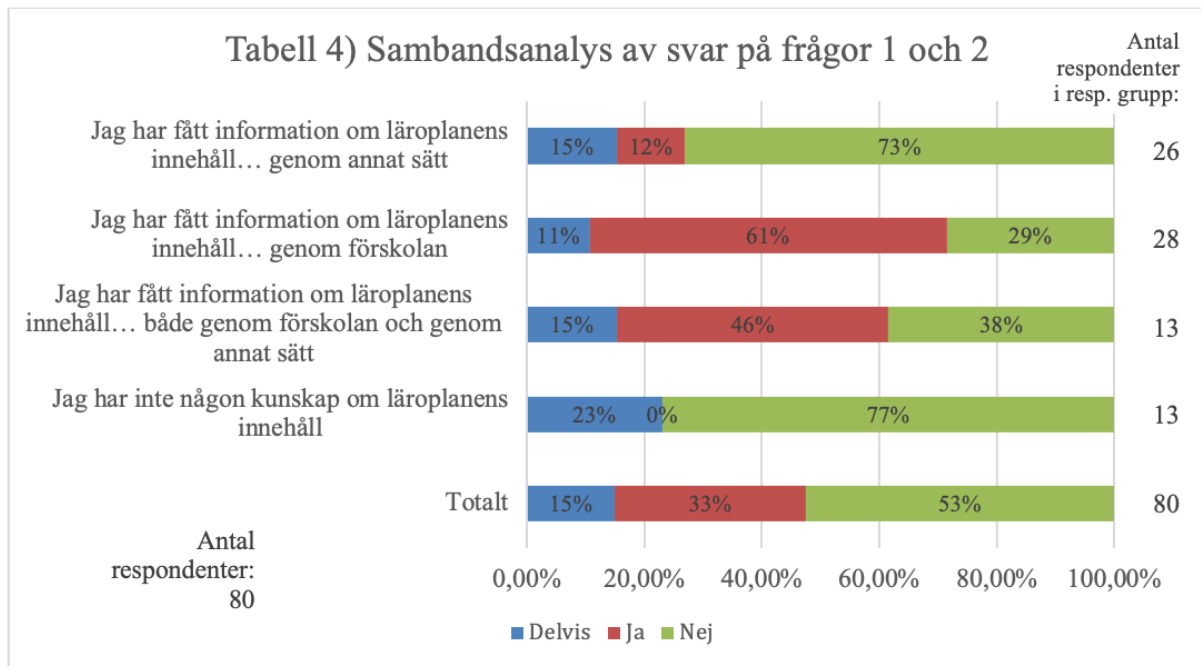
Tabell 2 visar att det är en majoritet av respondenterna som inte har fått information om förskolans arbete med genus- och jämställdhet, dessutom att 48 % har delvis, eller helt, fått information.

Tabell 3 visar att det vanligaste sättet som vårdnadshavare får information om genus- och jämställdhetsarbetet är vid föräldramöten, men det framgår också som vanligt att få information via förskolans veckobrev eller digitala plattformar (exempelvis Unikum) eller genom individuella samtal med personal. Denna del av enkäten var enbart tillgänglig för de vårdnadshavare som hade svarat "ja" eller "delvis" på fråga 2

Tabell 4 är en sambandsanalys av svaren från tabell 1 och 2. I den är det möjligt att utläsa att av de som har fått information om läroplanens innehåll *enbart* genom förskolan (andra stapeln ovanifrån) har en majoritet fått information om förskolans arbetssätt gällande genus- och jämställdhetsarbete. När det gäller vårdnadshavare som har fått information om förskolans läroplan *enbart* på andra sätt (exempelvis genom att läsa själv eller via sociala medier) är det möjligt att utläsa att en majoritet inte fått information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete. Vi drar slutsatsen att orsaken till detta samband beror på att de förskolor som informerar om läroplanen också i hög grad tenderar att informera om deras arbetssätt med genus och jämställdhet eftersom de kan argumentera för sina pedagogiska ställningstaganden baserat på läroplansuppdraget i en hög grad, då de har en rutin för att göra detta i sin övriga kommunikation till vårdnadshavare.

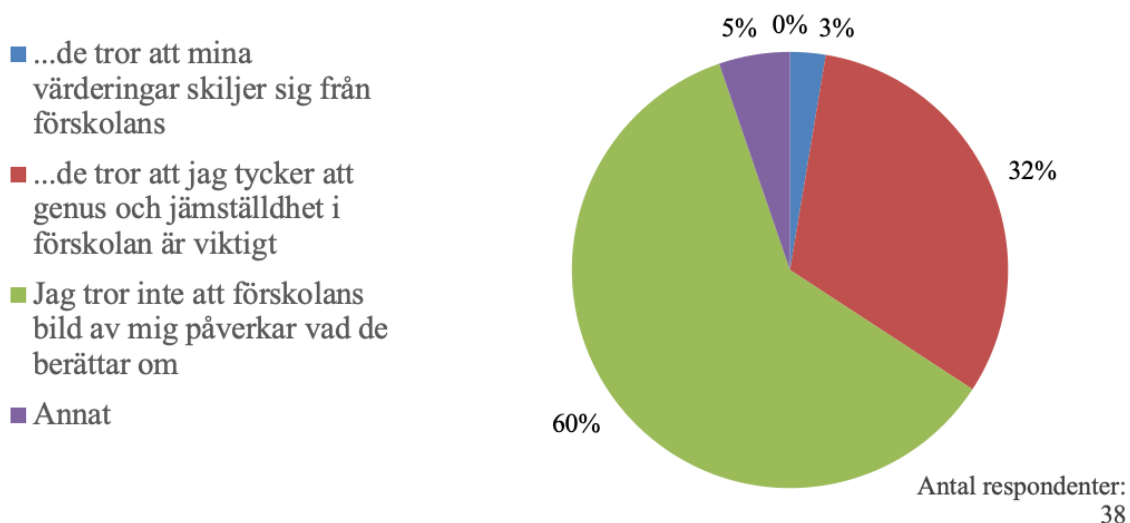

Sammantaget kan vi se att det är vanligt att förskolan informerar vårdnadshavare om läroplanen, eller åtminstone att vårdnadshavare har fått tillgång till information på något vis, men att det inte är lika vanligt att förskolan informerar vårdnadshavare om genus- och jämställdhetsarbetet.

Följande två tabeller gäller hur vårdnadshavarna rapporterar att de tolkar anledningar till att de får, alternativt inte får information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete. Dessa resultat har inte presenterats för förskollärrrespondenterna eftersom de gäller hur vårdnadshavarna tror att förskolan uppfattar dem. I stället för att dela detta resultat med förskollärrrespondenterna har vi granskat hur deras oberoende resonemang ser ut i förhållande till olika sätt som de beskriver att de uppfattar vårdnadshavare. I den sammantagna analysen av empirin synliggörs dessa tabellers relevans.

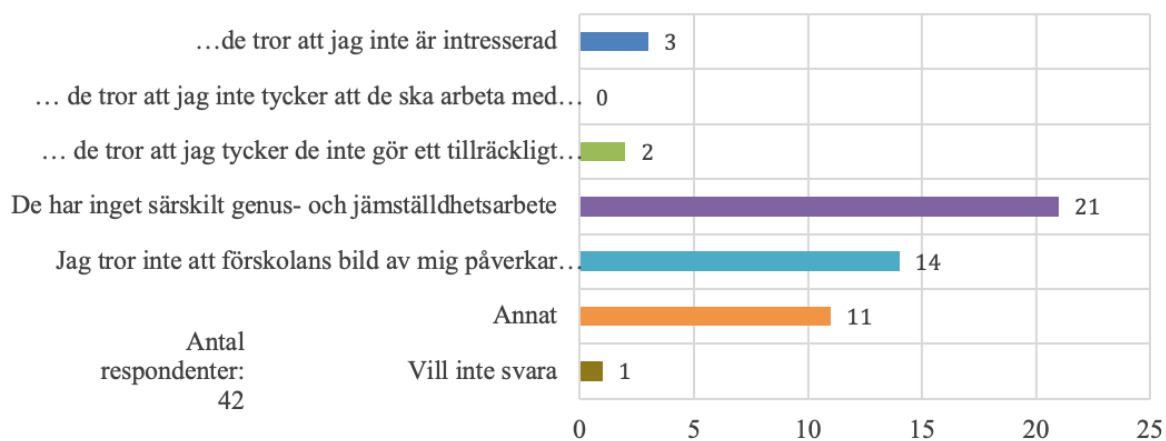
De 48 % vårdnadshavarrespondenter som har svarat "ja" eller "delvis" på frågan som tabell 2 avser har även fått svara på frågan som tabell 5 avser. I tabell 5 framkommer det att en majoritet av dessa respondenter *inte* tror att förskolans bild av dem har påverkat vad de väljer att informera dem om. Av dessa respondenter har 32% svarat att de tror att förskolan väljer att informera dem på grund av att förskolan har en bild av att de tycker att genus och jämställdhet i förskolan är viktigt. Enbart 1 respondent, det vill säga 3%, har svarat att hen tror att förskolan väljer att informera om deras genus- och jämställdhetsarbete eftersom de misstänker att vårdnadshavarens värderingar skiljer sig åt från förskolans och läroplanens värderingar.

Tabell 5) Jag tror att förskolan pratar med mig om sitt genus och jämställdhetsarbete därför att...

De vårdnadshavare som har svarat "nej" på frågan som tabell 2 avser (42 respondenter) har fått frågan som tabell 6 avser. Av dessa har 21 svarat att de tror att anledningen att förskolan *inte* informerar om sitt genus- och jämställdhetsarbete är att de inte har ett särskilt genus- och jämställdhetsarbete. I tabell 6 framkommer det även att det är 14 respondenter som inte tror att förskolans bild av dem påverkar vad de informerar om. Likt svarsfrekvensen av samma svarsalternativ i tabell 5 är det en stor andel av svaren. Däremot skiljer dessa frågor sig från varandra då frågan som tabell 5 representerar var en envälsfråga medan frågan som tabell 6 representerar var en flervälsfråga. Det framkommer även i tabell 6 att 11 har valt svarsalternativet *annat*. Respondenterna hade inte möjlighet att kommentera sina svar så gällande vad detta kan innebära används förskollärrrespondenternas resonemang i följande avsnitt för att undersöka detta vidare.

Tabell 6) Jag tror att förskolan inte pratar med mig om sitt genus och jämställdhetsarbete därför att... (välj de som stämmer)

5.2 Intervjuresultat

Intervjuernas innehåll har kodats enligt de sju teman som återkommer hos alla respondenter. Följande avsnitt är uppdelat efter dessa teman (*Förskollärblickar på enkätresultaten, relationer, inflytande och insyn, läroplanen, genus och jämställdhet, normer samt kollegor och värderingar*). Resultatet som presenteras är en reduktion av det transkriberade materialet.

5.2.1 Förskollärblickar på enkätresultaten

I intervjuerna med förskollärrrespondenterna har delar av resultaten från enkätstudien presenterats (Tabell 1, 2, 3 och 4) med syftet att få ökad förståelse för dessa samt att få inblick i hur det förhåller sig till förskollärares resonemang och erfarenheter.

Förskollärrrespondenterna är enade kring att de presenterade resultaten från enkätstudien över lag är förväntade men gällande tabell 1 skiljer sig deras uppfattningar åt kring om resultaten skulle kunna representera de vårdnadshavare som de möter i sin verksamhet idag. Respondent 3 tror inte att resultaten representerar de vårdnadshavare som hen har i sin verksamhet idag och tänker att det är rimligt att tabellen representerar vårdnadshavares uppfattningar i en ”homogen svensk förskola”. Många av de vårdnadshavare som hen möter har på grund språkliga faktorer svårt att ta del av läroplanens innehåll. Respondent 2 reflekterar också över hur socioekonomiska förutsättningar påverkar vårdnadshavares möjligheter att ta del av läroplanens innehåll och att hen tror att vårdnadshavare från de olika verksamheter som hen arbetat i hade svarat mycket olika. Respondent 3 lyfter även att hen tror att vårdnadshavares sysselsättning påverkar hur de tar till sig information om läroplanen och är inte säker på om hen som vårdnadshavare hade satt sig in i läroplanen om hen inte arbetade inom förskolan. Respondent 1 tycker att resultaten är oroväckande eftersom det är ett så viktigt uppdrag som förskolan har att informera om läroplanen då den är grunden för allt arbete. Hen menar att de vårdnadshavare som ställer frågor får svar och att de som inte gör det är nöjda eller inte är intresserade.

Gällande resultaten från tabell 2 är förskollärrrespondenterna eniga om att resultatet inte är överraskande. Respondent 2 tolkar det utifrån förskolans tilltagande fokus på lärande där lek och relationsskapande fått träda tillbaka, där de senare förstås som de arenor som genus- och jämställdhetsarbetet blir som synligast. Hen drar slutsatsen att detta hade speglats även i kommunikationen med vårdnadshavare och att det är orsaken till att varför denna mängd vårdnadshavare nu rapporterar att de fått information om förskolans arbete med genus- och jämställdhet.

Resultaten gällande vilka kommunikationskanaler som vårdnadshavarrespondenterna upplever att de får information om genus- och jämställdhetsarbete från (se tabell 3) ser förskollärrrespondenterna att denna spridning speglar hur de arbetar med att förmedla sitt genus- och jämställdhetsarbete i samverkan med vårdnadshavare. Förklaringen från respondent 2 skiljer sig från de andra på så sätt att hen menar att det är under utvecklingssamtal som denna information fokuseras mest med bakgrund av att det är en omsorgsfråga, medan respondent 1 och 3 i detta sammanhang fokuserar på hur värdegrundsaspekten av området gör det till en gruppangelägenhet som därför istället, i första hand, behandlas under föräldramöten. Enligt respondent 1 skall utvecklingssamtalet inte behandla genus- och jämställdhetsfrågor eftersom fokus då ska vara på det enskilda barnet.

Gällande sambandet mellan hur vårdnadshavare får information om läroplanen och förskolans genus- och jämställdhetsarbete som kan utläsas i tabell 4 presenterades den slutsats som dragits

ovan för förskollärrrespondenterna. Resultatet som går att utläsa i tabellen förvånar ingen av förskollärrrespondenterna, men respondent 1 argumentation löd att om man pratar om läroplanen så pratar man automatiskt om genus- och jämställdhetsarbetet. Utifrån hans senare resonemang om att genus- och jämställdhet är starkt sammankopplat med antidiskriminering kan detta tolkas som att det inte behöver belysas specifikt. De andra respondenterna bekräftade vårt resonemang kring att då förskolor använder läroplanen för att kommunicera sitt arbetssätt gällande genus- och jämställdhet spelar deras egna värderingar in i en lägre grad jämfört med de verksamheter som inte når ut med information om läroplanen i lika stor utsträckning.

5.2.2 Relationer

När förskollärrrespondenterna pratar om hur relationen till vårdnadshavare fungerar framkommer ett par olika mönster. Respondenterna lyfter fram olika strategier vid frågor om initiala relationsskapanden: att lära känna vårdnadshavarnas personlighet och anpassa sig efter den, identifiera barnets språkdomäner och lära känna familjen, samt att visa sig accepterande av HBTQ+-identiteter och normavvikande familjekonstellationer. Gällande hur förskolans relation till barnet och vårdnadshavarna förhåller sig till varandra framkommer de två snarlika resonemangen:

1 Om relationen till barnen är bra så fungerar det oftast bra med vårdnadshavarna.

2 Vårdnadshavarens trygghet och tillit till förskolans pedagoger är det som lägger grunden för tryggheten hos barnet.

Respondenterna lyfter hur viktigt det är att de tar egna initiativ till att ha korta fortlöpande samtal med vårdnadshavare i vardagen och att de också uppmuntrar vårdnadshavare att ta kontakt med dem vid behov. Dessa samtal har en relationsbyggande funktion som kan underlätta när svårare ämnen behöver behandlas.

5.2.3 Inflytande och insyn

Det främsta forumet för att ge vårdnadshavare både insyn i och inflytande över förskolans arbete framställs av samtliga förskollärrrespondenter vara föräldramötet. Respondent 1 tar upp ett exempel om en verksamhet som valt en pedagogisk strategi som provocerade föräldrarna till att komma till föräldramötet. Även om detta inte är en strategi som respondenten själv vill använda så betonar hen att föräldrarnas närvaro vid föräldramötet är mycket avgörande för vilken dialog som kan ske och även om vårdnadshavare inte tycker att det som händer i förskolan är bra så får förskolan en chans att förklara och då menar hen att föräldrar brukar acceptera det. Samtidigt som hen menar att föräldramötet är en plats att ta del av varandras åsikter och tankar och inspireras av varandra säger hen att hen tror att forumet bidrar till att majoriteten indirekt tystar minoriteten, vilket hen kan utnyttja vid information om genus och jämställdhet för att få medhåll i gruppen.

Respondent 1 målar upp exempel på när individuella vårdnadshavare kommer med upprepade förslag på hur de ska forma verksamheten och det tycks upplevas som ett störningsmoment även när det inte går emot läroplanens uppdrag men snarare verksamhetens arbetssätt. Här betonar hen de professionellas makt över verksamheten vilket skiljer sig något från respondent 3 som betonar hur läroplanen styr i dessa situationer och att hen bjuder in vårdnadshavare till att påverka innehåll och arbetssätt så länge det ryms inom läroplanens gränser.

Det skiljer sig i respondenternas resonemang kring vilket ansvar förskolan har att information om verksamheten når alla vårdnadshavare. Respondent 1 ger å ena sidan uttryck för att det är vårdnadshavarens ansvar, med inställningen att den som frågar får svar, å andra sidan tror hen att många som väljer att sätta sina barn i kommunal förskola för att de inte har några ambitioner att sätta sig in i verksamheten. Sedan reflekterar hen att de flesta visar intresse när informationen når dem. Kommunikationen anpassas till att bli mer ordlös till fåordiga vårdnadshavare.

Eftersom den information som skall förmedlas på föräldramötet har vårdnadshavarna som kollektiv som mottagare resonerar förskollärarna lite olika gällande om genus- och jämställdhetsfrågor hör hemma på detta forum. Som även behandlats ovan lyfter respondent 2 fram att det ämnesbaserade lärandet är lättare att prata om på föräldramötet eftersom det är lättare att berätta om i mer generella drag och att värdegrundsfrågor (genus och jämställdhet inkluderat) bearbetas i individuella möten. De andra respondenterna lyfter föräldramötet som en plats att informera om båda delarna.

En till faktor som respondent 2 nämner vilken försvårar samverkan mellan förskola och vårdnadshavare är hur förskolan inte kan ge vårdnadshavare fullständig insyn i verksamheten på grund av sekretess. Detta leder till att vårdnadshavare inte har tillgång till värdefull information om barnets relationer till andra barn.

5.2.4 Läroplanen

Samtliga respondenter lyfter läroplanen som något centralt och otroligt viktigt i deras arbete och menar att den är något att luta sig mot, delvis när det gäller arbetssätt, men även om det uppstår svårigheter eller konflikter i kommunikationen med vårdnadshavare. Förskollärrrespondent 2 beskriver att hans kunskap om läroplanens innehåll kan innebära en trygghet för vårdnadshavare eftersom de får en förståelse för förskolans syfte. Samtidigt lyfter hen också att läroplanen kan vara svår att tolka. Förskollärrrespondent 3 lyfter att det är problematiskt att läroplanen inte finns på fler språk än engelska och svenska, och att det kan skapa svårigheter i kommunikationen och samverkan med vårdnadshavare som pratar andra språk.

Alla respondenter betonar att med läroplanen i ryggen kan de alltid stå fast vid sin ståndpunkt vid konflikt med vårdnadshavare. Förskollärrrespondent 1 beskriver att det är svårast att bemöta vårdnadshavare som har värderingar som avviker från läroplanens värdegrund. Den respondent som har erfarenhet av att arbeta i en genus-profilerad förskoleverksamhet delar med sig av erfarenheter av att diskussionerna med vårdnadshavare blev givande och även när det uppkom kritik ledde det inte till konflikt. Dessa vårdnadshavare beskrivs som engagerade och insatta i genus- och jämställdhetsfrågor och med respekt för förskollärrprofessionen. Med denna erfarenhet lyfter hen att vikten av att vårdnadshavare har möjlighet till inflytande inom dessa områden och erbjuds plattformar för diskussion.

5.2.5 Genus och jämställdhet

Samtliga respondenter beskriver att de förhåller sig till genus- och jämställdhetsarbetet i förskolan som en värdegrundsfråga snarare än ett läroämne, samt att detta alltid ska finnas med och genomsyra verksamheten. De olika respondenterna beskriver däremot tillvägagångssättet och samverkansrutinerna på olika sätt med lite olika perspektiv. Förskollärrrespondent 3 beskriver att på grund av området, som hen arbetar i vilket beskrivs som en förort, så sker genus och jämställdhetsarbetet aktivt men som en reaktiv insats "i det dolda", och att de inte kan kommunicera det med vårdnadshavare lika öppet. Förskollärrrespondent 2 bekräftar dessa

utmaningar och beskriver hur det skiljde sig hur hen kunde göra när hen arbetade i en förskola med en genusprofil jämfört med förskola med stor andel vårdnadshavare som var nyanlända i Sverige. Respondent 1 beskriver att hen arbetar i ett område med hög socioekonomisk status med "medvetna" vårdnadshavare, men att det ändå kan uppstå konflikter och svåra situationer och att det då främst rör sig om vårdnadshavare vars åsikter avviker från läroplanen. Denna grupp framställs indirekt i kontrast till de "medvetna" vårdnadshavarna.

Alla respondenter beskriver att genus och jämställdhet är ett område som av olika anledningar kan vara svårt att diskutera med vårdnadshavare. Samtliga respondenter menar att det är svårt att kommunicera arbetet med genus och jämställdhet till en vårdnadshavare som ställer sig kritisk mot det, respondent 1 lyfter att det är särskilt svårt när det gäller vårdnadshavare med religiös övertygelse eller andra kulturella värderingar än hen. Respondent 3 beskriver särskilt att hen upplevt flera krockar med vårdnadshavare som inte är nöjda med verksamhetens arbetssätt och tillåtande tillvägagångssätt gällande normkritik. Hen budskap till vårdnadshavarna är då att om de inte håller med om verksamhetens resonemang kan de antingen acceptera det på förskolan och göra annorlunda hemma, eller helt enkelt inte ha sina barn på förskola alls. Detta resonemang skiljer sig åt från förskollärrrespondent 1 när hen beskriver liknande situationer där hen resonerar att vårdnadshavarna i stället kan välja en *annan* förskola för sina barn. Respondent 1 beskriver genus och jämställdhet som ibland diffust och svårdefinierat, vilket i sin tur skulle kunna göra det svårare att prata om med vårdnadshavare.

Den grad av kunskap om och erfarenhet av att arbeta med genus- och jämställdhet i förskolan som förskollärarna beskriver sig ha skiljer sig väldigt mycket och de tycks ha olika uppfattningar kring vad som förväntas ingå i det arbetet i deras respektive verksamheter. I en av respondenternas resonemang tycks genus- och jämställdhetsfrågor flyta samman med frågor om mångfald, jämlikhet och anti-diskriminering. Hen uttrycker att hen inte är insatt i formuleringarna kring frågorna i läroplanen. Denna förskollärrrespondent antyder att hen tycker att förskolor inte *måste* arbeta med genus och jämställdhet, eftersom enheterna får bestämma själva vad de vill fokusera på i sitt arbete. I förhållande till vilken frihet personal har att tolka läroplanen tar hen tar upp att hen har mött kollegor med inställningen att det inte finns ett rätt eller fel sätt att tolka läroplanen, men det tycks hen inte hålla med om helt. Övriga två respondenter beskriver ett stort personligt intresse för ämnet vilket i sin tur påverkar deras egna resonemang kring genus och jämställdhet där deras förståelse för området exempelvis tar sig uttryck i resonemang om problematiska könsroller.

Exempel på hur förskolans genus- och jämställdhetsarbete kommer till uttryck är hur arbetet inte bara påverkar hur personalen hanterar barngruppen utan det påverkar också hur man förhåller sig till vårdnadshavarna. Ett exempel är hur respondent 1 betonar vikten av att alltid dela information om det enskilda barnet till alla vårdnadshavare.

5.2.6 Normer

I samtliga intervjuer förs olika resonemang kring att förskolan är en mångkulturell mötesplats där många olika värderingar och kulturer ryms under samma tak, samt att detta kan vara svårt att navigera. Däremot lyfts det olika perspektiv på detta och sätt att navigera detta, delvis beroende på hur vårdnadshavargrupperna ser ut i verksamheten där respektive respondent arbetar. Respondent 1 beskriver att hen arbetar i ett område med hög socioekonomisk status, och hen beskriver att hen tycker att det är viktigt att respektera vårdnadshavare från andra kulturer men att de också samtidigt måste respektera att de har placerat sitt barn i en svensk förskola. Hen beskriver vidare att det ibland är svårt att balansera respekt för olika kulturer och samtidigt stå upp för läroplanens värderingar, då eftersom det ibland kan leda till konflikter.

Respondent 3 arbetar i en verksamhet där hen stöter på barn som ger uttryck för normer som går emot läroplanens värdegrund och då berättar hen följande;

R3: men de hör ju saker lite överallt, så det var så att flickor får inte cykla, eller flickor kan inte cykla. Ja bara men okej, då gjorde vi en hel förmiddag, då gick vi ut alla barn och så har vi bara cykelstund. Och pedagogerna vi cyklade med, och tjejerna cyklade med, och pojkarna cyklade. Vi hade jättekul. Men det gäller såhär, okej vad är, vad har blivit deras norm? Kan vi bryta deras norm eller kan vi utvidga deras norm?

Ur detta citat av är det möjligt att utläsa en strävan att göra läroplanens värdegrund levande genom pedagogiska tillvägagångssätt, där förståelsen för hur normer är att de är kontextberoende. Med detta tillvägagångssätt visar hen respekt för hur barnen rör sig mellan olika normerade kontexter genom att benämna arbetet med barns normer som *utvidgande* processer.

Respondent 2 lyfter att det inom förskolan är det svenska språket och traditionella svenska värderingar som är normen, vilket är anledningen till att kulturkrockar mellan förskolan och vårdnadshavare ibland uppstår. Hen nämner också att det särskilt kan uppstå krockar med vad som hen beskriver som *könsidentitetskultur*, där vissa vårdnadshavare skiljer på hur de pratar med och om sina barn. Hen berättar så här:

R2: Jag kunde mötas väldigt mycket av, vad ska jag säga, könsidentitetskultur. [Så] skulle jag kunna uttrycka det. Att vi fick brottas väldigt mycket med att vårdnadshavare som kanske hade flera barn [...] Om vi säger att de hade en son, var [de] väldigt så *tuffa till dig, kom igen, det går bra* [och] hade de en dotter så var det mer *åh, hon har skadat sig, vi får hjälpa här*.

Något som har framkommit genomgående i intervjuerna är att samtliga respondenter berättar om olika situationer där vårdnadshavares familjenormer kommer till uttryck och när dessa beskrivs som antingen stereotypa eller moderna svenska familjenormer så tycks respondenterna uppleva det som önskvärt. Exempelvis beskriver en av respondenterna sin relation med en familj som inte var från Sverige. Deras familjenorm beskriver hen som atypisk jämfört med andra familjer från samma land baserat på vad hen mött i sitt yrke. Hen beskriver denna familj som väldigt öppna med varandra, till skillnad från de andra, vilket var väldigt positivt.

5.2.7 Kollegor och värderingar

Samtliga respondenter känner igen sig i att deras, eller kollegors, värderingar påverkar genus- och jämställdhetsarbetet. Respondent 3 tar upp att arbetet med genus och jämställdhet är förskollärarens ansvar, och att det då kan uppstå motstånd från övriga kollegor. Hen beskriver hur personalens ålder och värderingar kan påverka arbetssättet, men menar även att utbildningsgrad kan vara en avgörande faktor. Hen menar att hen särskilt upplever motstånd från äldre barnskötare som uttrycker en vilja att bevara traditioner i förskolan. Respondent 1 lyfter att alla bär på olika värderingar, och lyfter också, som respondent 3, hur det kan skilja sig mellan generationer, som kan vara svåra att undvika i professionen. Hen lyfter också att dessa egna värderingar kan försvåra arbetet med genus i spontana situationer. Respondent 2 beskriver att även om genus- och jämställdhetsfrågor pratas om i arbetslaget, så når det inte alltid ut i verksamheten. Dock beskriver hen, vilket avviker från övriga respondenter, att det är lättare att hantera motstånd från kollegor eftersom det då är två professionella som möts, och att båda

måste utgå från samma styrdokument. Respondent 1 uttrycker svårigheter att möta utbildad personal i förskolan, eftersom de inte verkar vara lika insatta i läroplanen.

6 Analys

Studiens resultat analyseras här utifrån poststrukturell teori för att fördjupad kunskap för forskningsfrågorna. I analysen kommer möjliga förklaringar till varför samverkan i relation till genus- och jämställdhetsarbetet ser ut som det gör presenteras, I avsnitt 6.1 besvaras frågeställning 3 och de faktorer som påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete presenteras. Frågeställning 1 och 2 behandlas i avsnitt 6.2 och 6.3. I avsnitt 6.2 aktualiseras begreppen norm och positionering i en analys av vårdnadshavares handlingsutrymme i samverkan med förskolan och i avsnitt 6.3 analyseras hur föräldramötet används som forum för inflytande vilket aktualiserar begreppen makt och motstånd. Avsnitt 6.4 summerar analysen och besvarar frågeställning 1 och 2 genom att fokusera de mest centrala delarna av enkätresultaten kring läroplanens funktion.

6.1 Faktorer som påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete

Sju faktorer som påverkar vårdnadshavarnas möjligheter till insyn och inflytande i förskolans genus- och jämställdhetsarbete har summerats och kategoriserats vid granskning av förskollärarnas resonemang och enkätresultaten, vilket besvarar frågeställning 3): *Vilka faktorer påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete?* Faktorerna kan fördelas enligt följande:

Förskolefaktorer

Läroplanen
Tid
Socioekonomiskt område
Värderingar hos personal

Vårdnadshavarfaktorer:

Språk
Intresse hos vårdnadshavare
Kulturell tillhörighet

I kommande avsnitt följer en djupare analys av dessa faktorer i förhållande till studiens resterande frågeställningar:

- 1) På vilka sätt uppfattar vårdnadshavare att förskolan kommunicerar sina tolkningar och implementeringar av läroplanens innehåll gällande genus- och jämställdhetsarbete i sin verksamhet?
- 2) Hur relaterar förskollärare sin yrkesutövning till vårdnadshavarnas rapporterade erfarenheter?

6.2 Normeringspraktik och positioneringsordningar

Denna del av analysen tar fasta vid hur vårdnadshavare tillskrivs attribut av förskollärare i empirin och hur det går att förstås i relation till de normer som läroplanen representerar. Genom detta aktualiseras begreppen norm och positionering som vi har redogjort för teoriavsnittet.

Utifrån det som förskollärrrespondenterna berättat om sina egna erfarenheter har vissa aspekter och återkommande resonemang identifierats. Dels beskriver förskollärarna att det kan finnas skillnader i samverkan och kommunikation i olika stadsområden. Respondenterna arbetar i olika stadsområden som enligt två av respondenternas egna definitioner är dels ett

område med hög socioekonomisk status dels ett område som benämns som en förort. Den tredje respondenterna beskriver att hen har erfarenhet av att arbeta i områden med båda dessa karaktärer. Något som framkommer i intervjuerna är att respondenterna upplever att samverkan och kommunikation över lag är enklare i områden där vårdnadshavarna har en grundläggande förståelse för förskolan som institution och därmed också läroplanen. Samverkan om genus- och jämställdhetsarbete beskrivs som enklare när vårdnadshavarna själva har kunskap om och ett intresse för genus- och jämställdhetsfrågor, samt på ett betydelsefullt sätt delar förskolans värderingar inom området.

I enkäten framkommer det att 32 % av de vårdnadshavarrespondenter som har fått information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete misstänker att det beror på att förskolan tror att de är intresserade av ämnet. Detta sammanfaller med det som förskollärrarrespondenterna rapporterar gällande hur deras val att informera påverkas av vårdnadshavarnas intressen, och kunskap om området. Vad som är värt att nämna gällande detta är att det inte går att veta om vårdnadshavarrespondenterna och förskollärrarrespondenterna tillhör verksamheter i samma områden, eftersom det inte efterfrågas i enkäten, och därför är sambandet enbart spekulativt. Av de vårdnadshavare som har fått information om arbetssättet är det 60 % som inte tror att förskolans bild av dem påverkar vad de väljer att informera dem om. Detta går däremot inte att förklara enbart med hjälp av förskollärares resonemang.

Samverkan och kommunikation beskrivs som svårare i områden med högre grad utlandsfödda vårdnadshavare, främst beroende på språkliga hinder och kulturkrockar (i form av kulturella värderingar och normer), men även baserat på vilken förståelse som vårdnadshavare har gällande förskolans funktion. Det som framkommer i studiens resultat av våra intervjuer med förskollärrarrespondenterna är ett par olika exempel för normbrytande uttryck, vilka behandlas som kritiska aspekter i förhållande till samverkan, och framför allt när det gäller en laddad värdegrundsfråga som genus- och jämställdhetsarbete. Detta resultat kan förklaras ytterligare med stöd av i Baquedano-Lopez m.fl. (2013) studie som visar att normavvikande vårdnadshavare inte får samma möjligheter till samverkan. Därför kan förskolan förstås som en mötesplats där olika normsystem möts.

Att dessa skillnader mellan områden tas upp som betydelsefulla av förskollärarna för hur resultaten från enkäten kan tolkas belyser att förskollärarna ser att vårdnadshavare har olika förutsättningar för samverkan, baserat på de faktorer som lyfts ovan (Avsnitt 6.1). De automatiska positioneringarna som åligger de inblandade parterna i denna samverkan följer med förskolläraryrket och vårdnadshavarrollen, men vi kan också se hur förskollärarna synliggör hur de sociala skikten ytterligare präglar vårdnadshavares handlingsutrymmen. Att tillhöra den grupp av vårdnadshavare som bor i ett visst område eller klassificeras som medvetna av förskollärare medför en automatisk positionering - med ett handlingsutrymme där synpunkter gällande förskolans genus och jämställdhetsarbete inte automatiskt tolkas som ett uttryck för motstånd.

En av förskollärrarrespondenterna uttrycker att hen anser att det finns en motstridighet mellan hur läroplanen förhåller sig till genus och jämställdhet och hur övriga samhället ger uttryck för värderingar inom dessa områden. Hen tycks mena att läroplanen ligger före den (även svenska) samhälleliga utvecklingen och dess rådande normer. På så sätt är de normer som råder i förskolan gällande detta område inte nödvändigtvis självklara i övriga samhället, kanske till och med oberoende av sociala skikt. På grund av detta resonemang blir frågan hur vårdnadshavare positioneras av förskolan i förhållande till dessa väldigt specifika normer? *Den här* svensketsnormen, som upprätthålls av förskolan, sätts i förhållande till den "kulturkrock"

som förskollärarna beskriver. Detta belyser hur förskollärarna kan använda sig av andrafiering av vårdnadshavare baserat på samtliga normbrytande attribut som nämns ovan.

Samverkan med vårdnadshavarna upplevs som potentiellt problematisk när de och förskolan har skilda värderingar gällande genus- och jämställdhetsfrågor oavsett om det är baserat på religion, etnicitet eller kultur. Även vårdnadshavarens intresse eller "medvetenhet" lyfts fram som en faktor som påverkar hur mycket information om detta arbete som vårdnadshavare tar del av. Frågan är då vilka individer som ges dessa attribut? Och hur stor del av befolkningen är kvar som inte riskeras kategoriseras som avvikande i förhållande till normsystemet som värdegrunden representerar?

Om syftet med förskolans läroplan är att implementera normerande praktiker i förskolan förutsätter det en strävan mot att normsystemet internaliseras av de som interagerar med det. Med den fostrande funktion som förskolan har i relation till barn innebär det att syftet med värdegrundsarbetet är att det skall normaliseras även utanför förskolans ramar. Hur positioneras vårdnadshavare som gör uttryck för motstånd mot denna process? I vilka rum ges de möjlighet att göra motstånd och hur bemöts det?

Förskollärrrespondenternas sätt att kategorisera och beskriva vårdnadshavare skiljer sig åt och dessa skillnader kan förstås som att förskollärarna är del av lokala normerande praktiker. Dessa lokala avvikelser kan kopplas till olika sätt att tolka läroplanens innehåll och funktion. Den ofrånkomliga språkliga aspekten är att sätten att beskriva enande och avvikande egenskaper ger uttryck för positioneringsordningar. En positionering baserat på kategorisering innebär förväntningar på personens egenskaper, värderingar och beteende vilket påverkar personens bemötande. Om förskolan ger vårdnadshavare avvikande attribut i sina sätt att prata om dem synliggör det också vilka förväntningar de har på deras motstånd.

6.3 Forum för inflytande

Genom att titta närmare på relationen mellan förskollärare och vårdnadshavare samt de forum som förskolan använder för att både informera om sitt genus och jämställdhetsarbete och ge vårdnadshavare möjlighet till inflytande i, aktualiseras begreppen makt och motstånd från studiens teoridel. Foucaults definition av makt bygger på att den styrs av vilken part som i högst grad kan påverka den andres handlingsutrymme och Dolk (2013) beskriver motstånd som en ofrånkomlig del av maktrelationer. I avsnittet behandlas frågeställning 1 och 2, samt de typer av motstånd som förskollärrrespondenterna erfar, hur det skiljer sig åt på vilka sätt som de ges utrymme för detta samt vad som händer med maktrelationerna i de forum som vårdnadshavare ska ges möjlighet till inflytande.

Ett möjligt sätt att se på vårdnadshavarens möjligheter till inflytande och insyn är att granska komplexiteten i maktrelationen mellan vårdnadshavare och personal i förskolan. Både den kunskap som förskollärare besitter samt det ansvar som de har över att forma sin verksamhet enligt läroplanen gör att vårdnadshavare har begränsade möjligheter att påverka förskollärarnas handlingsutrymme i detta. Däremot har de möjlighet att genom att anta rollen som en aktiv agent i vardagliga situationer förskjuta maktpositionerna tillfälligt. Utifrån Foucaults syn på maktrelationer som förutsätter motstånd kan vi förstå alla vårdnadshavarens initiativ till inflytande som ett exempel på motstånd. Motståndet kan i sin tur förstås som ett automatiskt resultat av vårdnadshavarens närvaro i förskolan som rum men det kan också motiveras av vårdnadshavarens egna ansvar över sitt barns välmående. I barnets övriga tillvaro utanför förskolan är vårdnadshavaren den som har makt över barnets handlingsutrymme och att fråntas

detta i delar sitt barns liv kan förstås som en självklar anledning till motstånd gentemot överlämning av detta till förskolan.

I vår enkätstudie framkom det också att av de vårdnadshavare som *inte* har fått information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete är det 50 % av respondenterna (21 av 42) som misstänker att det beror på att förskolan inte har ett särskilt arbete med genus och jämställdhet. En möjlig slutsats är att det beror på att genus- och jämställdhetsarbetet inte får samma utrymme i såväl arbetssättet, som kommunikationen med hemmet, som förskollärrerespondenterna har rapporterat. I frågan som tabell 6 avser fanns även svarsalternativ "*annat*", vilket 11 av de 42 respondenterna har svarat. Ett sätt att förstå vad denna okända faktor kan vara är att se på hur förskollärrerespondenterna resonerar kring prioriteringar i samverkan i relation till ämnen och områden i läroplanen.

I resultaten av intervjuerna med förskollärare går det att utläsa att genus och jämställdhet inte alltid är prioriterat i kommunikation med vårdnadshavare eftersom andra områden bedöms vara viktigare, och att detta generellt sett anses vara godtagbart av förskollärarna. Det framkommer flera förklaringar till varför det ser ut på detta vis. Exempelvis framkommer det att läroämnen, som exempelvis matematik och naturvetenskap är mer prioriterade, samt att genus- och jämställdhet i stället beskrivs som en värdegrundsfråga. Denna prioritering skulle kunna vara en möjlig förklaring till varför vårdnadshavarna rapporterar att det är 53 % som inte har fått information om förskolans arbete med genus och jämställdhet (se tabell 2).

I intervjuerna framkommer det, likt det som framkommer i Emilsons m.fl. (2016) studie, att personliga aspekter hos förskollärare, som exempelvis, ålder, åsikter och eget intresse för genus och jämställdhet skulle kunna spela in och påverka arbetssättet med genus- och jämställdhet. I denna studie har det även framkommit att hur en väljer att informera vårdnadshavare om genus- och jämställdhetsarbetet skulle kunna påverkas av personliga värderingar och prioriteringar. Här kan vi se att personliga faktorer hos förskollärare påverka sättet som de positionerar vårdnadshavare i maktrelationen vilken kan utnyttjas för att "välja ut" vilka områden av verksamheten som vårdnadshavare *får* ta del av eller inte.

Som tidigare beskrivet framkommer det i såväl enkäten som i intervjuerna med förskollärarna att en majoritet av kommunikationen om förskolans genus- och jämställdhetsarbete förekommer på föräldramöten. Å ena sidan lyfts föräldramötet som det forum där vårdnadshavare ges insyn och inflytande i verksamheten, men det framkommer också att gruppträck kan förekomma i vårdnadshavargruppen och dessutom utnyttjas av förskollärare. Gruppträcket kan utnyttjas som ett steg i en normerande process, då medhållande vårdnadshavare kan lyftas upp medan motstridiga åsikter tystas indirekt. Syftet kan vara antingen att enbart tysta ner men också att omvända dem genom att "inspirera dem" och använda de andra vårdnadshavarna som praktexempel. När förskollärrerespondenterna möter motstånd beskriver de att de använder läroplanen som ett verktyg för att reglera vårdnadshavarnas inflytande, och därmed blir det ett sätt att kompromisslöst bemöta motståndet. Den används såväl som en ingång och grund för samtal, som ett sätt att hantera motstånd från vårdnadshavare genom att påvisa vad förskolan är skyldig att arbeta mot.

Förskollärrerespondenterna rapporterar att i individuella samtal lyfts saker som rör det specifika barnet, och därmed sällan genus- och jämställdhet, dock framkommer det att om det finns konflikter eller orosmoment gällande genus- och jämställdhet kan dessa saker tas upp i individuella samtal. Detta sker oftast på vårdnadshavarnas egna initiativ. I enkätsvaren från vårdnadshavare kan det utläsas att detta stämmer relativt väl överens med

förskollärrrespondenternas utsagor, i och med att vårdnadshavarna rapporterar att de främst får information om genus- och jämställdhetsarbetet vid föräldramöten. Ett möjligt sätt att se på maktrelationer i individuella samtal är att den blir mer jämn, eftersom samtalet rör ett specifikt barn som förskolläraren såväl som barnets vårdnadshavare är i en maktposition i relation till.

Trots att detta kanske inte stämmer överens med alla respondenternas upplevelser av hur föräldramötet används kan vi genom att titta på detta forum och dess funktioner, se att genus- och jämställdhet behandlas i ett forum där motstånd kan undvikas genom relativt konkreta strategier. Ändå lyfter förskollärarna föräldramötet som det primära sammanhanget för vårdnadshavarnas inflytande. Därmed finns det risk att förskolläraren cementerar sin egen idé om sin maktposition, och att vårdnadshavarna alltid förväntas anpassa sina förväntningar till den rådande normen.

6.4 Hur förhåller detta sig till enkäten?

I detta korta avsnitt summeras analysen och med studiens teoretiska begreppsapparat besvaras frågeställning 1) På vilka sätt uppfattar vårdnadshavare att förskolan kommunicerar sina tolkningar och implementeringar av läroplanens innehåll gällande genus- och jämställdhetsarbete i sin verksamhet? samt 2) Hur relaterar förskollärare sin yrkesutövning till vårdnadshavarnas rapporterade erfarenheter?

Av resultaten i enkät delen av denna studie kan utläsas att vårdnadshavare positioneras till att ha mer eller mindre möjlighet till inflytande över genus- och jämställdhetsarbetet när förskollärare väljer hur läroplanen i sin helhet ska göras synlig i kommunikationen mellan dem. Förskollärrrespondenternas utsagor gällande vilka möjligheter som vårdnadshavare har till inflytande över verksamhetens arbetssätt, genus- och jämställdhetsarbetet inkluderat är mycket begränsat då det skall överensstämma med läroplanens värdegrund och lärandemål. Förskollärarnas egna tolkningar av detta dokument är också en begränsande faktor. Konsekvensen blir därmed att med begränsad eller avsaknad av kunskap om de policydokument som styr förskolans arbete, där läroplanen är en av de viktigaste delarna, finns det hög risk att vårdnadshavarnas initiativ till att påverka verksamheten inte vinner gehör.

7 Diskussion

Denna avslutande diskussion bearbetar studiens resultat och utformning ur olika perspektiv. I avsnitt 7.1 besvaras samtliga frågeställningar med en kortfattad summering. I avsnitt 7.2 presenteras studiens viktigaste resultat, och dessa utvecklas utifrån poststrukturell teori och den tidigare forskningen. Slutligen diskuteras studiens metod i avsnitt 7.3, där möjliga andra utformningar och studiens didaktiska relevans för förskolläraryrket lyfts.

7.1 Resultatdiskussion

Studiens tre frågeställningar berör i olika grad de olika delarna av empirin, enkät- och intervjuresultat. I analysprocessen anpassades frågeställningarna så att de rör de aspekter som utifrån vårt teoretiska perspektiv framträdde som centrala i empirin. Tidigare frågeställningar var mer diffusa, och kopplade till aspekter som hade krävt att analysarbetet skulle innefatta spekulation och därmed skulle det inte ha varit möjligt att dra några klara slutsatser.

Studiens första frågeställning (*På vilka sätt uppfattar vårdnadshavare att förskolan kommunicerar sina tolkningar och implementeringar av läroplanens innehåll gällande genus- och jämställdhetsarbete i sin verksamhet?*) rör enkäten. Det övergripande resultatet är att

vårdnadshavarrespondenterna rapporterar att förskolan i högre grad informerar om läroplanen, medan en lägre grad vårdnadshavare säger sig få information specifikt om förskolans arbete med genus och jämställdhet. Även om det är en majoritet av vårdnadshavarrespondenterna som rapporterar att de fått information om läroplanen är gruppen som valt alternativet "delvis" förhållandevis stor.

Studiens andra frågeställning (*Hur relaterar förskollärare sin yrkesutövning till vårdnadshavarnas rapporterade uppfattningar och erfarenheter?*) rör resonemangen från intervjuerna med förskollärare, som utgick från svar och tabeller från enkäten. Det framkommer att det finns flera aspekter (både främjande och hämmande) av samverkan med vårdnadshavare som förskollärare har i åtanke. Förskolans geografiska område framkommer som en mycket väsentlig aspekt, men även vårdnadshavares kulturella värderingar, normer och språk. I så väl enkätsvaren som intervjuresultaten framkommer det att föräldramötet är det främsta forum där vårdnadshavare får information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete. I intervjuerna lyfts det även att det är det forum där vårdnadshavare får större möjligheter till inflytande, vilket även problematiseras i analysen.

Studiens tredje frågeställning (*Vilka faktorer påverkar vårdnadshavares inflytande och insyn i förskolans genus- och jämställdhetsarbete?*) rör de sammanställda resultaten, från såväl enkät som intervjuer. Utifrån denna frågeställning och samtlig empiri i studien har vi kunnat identifiera sju faktorer som påverkar vårdnadshavares möjligheter till inflytande i genus- och jämställdhetsarbetet. Det var dessutom möjligt att kategorisera dessa faktorer ytterligare, som antingen *Förskolefaktorer* (läroplanen, tid, socioekonomiskt område och värderingar hos personalen) eller *Vårdnadshavarfaktorer* (Språk, intresse hos vårdnadshavare och kulturell tillhörighet).

7.2 Slutdiskussion

Den systematiska kartläggning av vårdnadshavares och förskollärares erfarenheter och resonemang som redogörs för i studien kan bidra till förskolläraryrkesprofessionens beprövade erfarenhet. Teoretisk analys i kombination med förankring i tidigare forskning gör att studien även vilar på en vetenskaplig grund. Våra resultat pekar på att det finns ett par kritiska aspekter i samverkan mellan förskola och hem i relation till genus- och jämställdhetsfrågor. Några av dessa kan vi, med studiens resultat, redogöra för i relation till hur förskollärare kan anpassa sitt arbetssätt för att öka vårdnadshavares möjligheter till insyn och inflytande över deras barns förskolevistelse, medan andra kräver ytterligare undersökning för att en ska kunna dra konkreta slutsatser.

Inte oväntat framkommer det genomgående i studien vilken stor betydelse som förskolans läroplan har för förskollärares arbete. I granskningen av förskollärarnas resonemang om enkätresultaten framkom även hur olika, och nyanserade, förståelser det finns av såväl läroplanens innehåll som förskollärares tolkningsfrihet. Att genus- och jämställdhetsarbetet är förankrat i läroplanen framkommer också, men här blir den kritiska faktorn vilken information som når vårdnadshavare, eftersom det är just kunskap om läroplanen som tycks avgöra vilka möjligheter att positionera sig som de får. Förskollärarnas uppfattning om att andra delar av verksamheten prioriteras i kommunikation med vårdnadshavare kan förklaras genom den förskjutning som skett i förskolans läroplan revideringar där förskolan har gått från att ha mer av en barnpassningsfunktion till att vara en del av skolväsendet (Ringarp & Nihlfors, 2017; Wahlström, 2015), och detta återspeglas och problematiseras genom förskollärarnas resonemang.

Genus- och jämställdhetsarbetet i förskolan kan förstås både som ett värdegrundsområde gällande hur det faller inom ramen för förskolans demokratiska uppdrag, samt som en omsorgsfråga eftersom det förhåller sig till individens identitetsskapande (Lpfö18, 2018). Om en jämför Sverdlov och Arams (2016) studies resultat gällande hur lärare värderar utbildningsmål i relation till hur de uppfattar vårdnadshavares prioriteringar - med hur en respondent i denna studie ställer sig kritisk till det ökade lärandefokuset i förskolan i denna studies resultat, kan en se likheter gällande hur lärare själva värderar omsorgsaspekter av verksamheten högt men ändå låter ämnesdidaktiskt innehåll vara fokus när verksamheten presenteras till vårdnadshavare. I Sverdlov och Arams studie har de också granskat vilka skillnader som finns mellan sekulära och religiösa ECE verksamheter (varav båda är statligt drivna) och där har de kunnat se att det finns en skillnad när det gäller en grupp lärare som främst arbetar i religiösa verksamheter som i stället tror att utbildningsdepartementet värderar att förmedla arv och tradition som det viktigaste inslaget i utbildningen. Detta skulle kunna ge en förklaring till varför förskollärare i olika delar av staden uppfattar att läroplanens delar kan prioriteras i olika omfattning. Baserat på Sverdlov och Arams studie kan vi tolka svenska förskollärares prioriteringar som grundade på egna värderingar och på vad som de uppfattar som högst prioriterat av förskolans styrning, oberoende av läroplanens specifika formuleringar.

Vid analys av vårdnadshavarnas rapporterade upplevelser och erfarenheter framkommer det även att det finns ett klart samband mellan att de vårdnadshavare som tagit till sig information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete även fått information om förskolans läroplan. Samtidigt kvarstår faktumet att 53 % av vårdnadshavarna inte upplever att de fått någon information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete, något som genom förskollärarnas utsagor går att förstås som en konsekvens av förskolans tilltagande fokus på ämnesdidaktiskt innehåll. Det forum som sticker ut när det gäller både vart vårdnadshavare kan få information om verksamhetens genus- och jämställdhetsarbete samt ges möjlighet till insyn och inflytande är föräldramötet. Däremot kan förskollärarnas resonemang kring hur forumet används problematiseras ur ett maktperspektiv, både för att möjligheterna till inflytande är begränsade av läroplanen och verksamhetens valda arbetssätt men också av hur personal hanterar gruppdynamiken för att hantera vårdnadshavares uttryck för motstånd.

I studien har även normers funktion och hur sättet som en förstår sig på andra utifrån dem behandlats och genom att titta på vad som påverkar vårdnadshavarna så ligger stora delar av detta i hur de uppfattas av förskollärare. Det är genom våra föreställningar om andra som positioneringar sker och i studien har det konstaterats att normer gällande genus och jämställdhet i svensk förskola är starkt sammankopplad med idén om modernitet och svenskhet, vilket leder till att andrafiering kan baseras på en mängd olika grunder. I studien framkommer att förskollärrrespondenterna menar att det är svårast att kommunicera verksamhetens genus- och jämställdhetsarbete till de vårdnadshavare vars värderingar skiljer sig från förskolans, att sätten att positionera vårdnadshavare som avvikande från normen är många och att studiens tydligaste resultat är att de vårdnadshavare som får information om läroplanen är de som har störst chans att också få information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete. I och med detta kan vi se att insatser riktade mot att göra läroplanens innehåll tillgängligt för vårdnadshavare skulle kunna leda till ökad insyn i och inflytande gällande förskolans genus och jämställdhetsarbete. Genom kunskap om inflytandets begränsningar ökas möjligheterna till inflytande.

Idén om att läroplanen representerar de mest moderna svenska feministiska värderingarna är genomgående i förskollärarnas utsagor, och så stark att de faktiska läroplansformuleringarna

kommer i skymundan i deras praktik och resonemang. Förskollärrrespondenternas olika förståelse för vad uppdraget gällande genus- och jämställdhetsarbete går att förklara genom hur Emilson m.fl. (2016) visar att individens egna åsikter om detta område starkt påverkar ens arbetssätt. Vid granskning av hur förskolans förhållningssätt till genus- och jämställdhetsfrågor i läroplanen formuleras (se tabell i bilaga 1) syns ett tydligt skifte i den senaste läroplanen (Lpfö18, 2018) gällande hur den förhåller sig till den feministiska diskursen, som gått från att fokusera på binära könskonstruktioner till att i stället problematisera könsrollers påverkan på individens handlingsmöjligheter. Pronomenet *hen-s* tillägg i Svenska Akademiens ordlista (Svenska Akademien, 2015) kan ses som ett tecken på hur det svenska diskursiva landskapet förändrats, om än långsamt. Det långsamma tempot i den diskursiva förskjutningen kan vara en förklaring till hur förändringarna inte synliggörs för dem som inte tvingas att förhålla sig till dem, och förskollärarnas personliga intresse förstås av oss som avgörande för hur de beskriver vad genus- och jämställdhetsarbete i förskolan innebär. Oavsett hur insatta förskollärarna är i läroplanens ställningstagande i den rådande diskursen anser alla förskollärrrespondenterna att genus- och jämställdhetsarbetet är självklart och viktigt i förskolan, även om det inte alltid är en prioritet.

I studiens resultat framkommer det att genus- och jämställdhetsarbetet, på grund av dess komplexitet och kontroversiella status, inte självklart kommuniceras till vårdnadshavare. Normavvikande attribut i förhållande till den smala svenskhetensnorm som förskolans värdegrund representerar inom genus- och jämställdhetsområdet, kan förstås som den avgörande faktorn när förskollärare beskriver svårigheter med samverkan. De vårdnadshavare som förskollärarna upplever det som svårast att kommunicera genus- och jämställdhetsarbetet till är de som beskrivs ha antingen andra kulturella värderingar, språkliga begränsningar eller bo i områden med lägre socioekonomisk status.

I studien har vi problematiserat läroplanen som ett verktyg, som idé och som meningsbärande innehåll. Då förskollärares personliga värderingar gällande genus- och jämställdhetsfrågor tycks vara av betydelse för vilka förutsättningar som vårdnadshavare har i relation till detta område kan det konstateras att även förskollärarnas kunskap om det faktiska innehållet i läroplanen generellt sett, och i detta avseende specifikt gällande genus- och jämställdhet, har stor betydelse hur den lokala normeringspraktiken tar sin form. Det sista som studiens resultat visar i relation didaktiska konsekvenser är att förskollärare bör reflektera över vad föräldramötet fyller för samverkansfunktion. Om syftet är att ge vårdnadshavare insyn och inflytande är frågan vilka strategier som bäst används för att bemöta vårdnadshavares motstånd.

7.3 Metoddiskussion

Det här är en kvalitativ studie, metoderna som används kommer att problematiseras och diskuteras utifrån hur vidare forskning skulle kunna bedrivas för att få ökad förståelse för våra resultat och vilka utforskade problem som de belyser. Värt att nämna är att i en kvalitativ studie är resultat inte reproducerbara eftersom de bygger på individers individuella upplevelser, erfarenheter och tolkningar (Ahrne & Svensson, 2015).

7.3.1 Enkätmetod

I studien används en kvantitativ enkät som metod för att samla in empiri gällande vårdnadshavares upplevelser, vilket innebär begränsningar i hur empirin går att använda i studien. Då kapaciteten att sammanställa resultaten från båda delar av studien har varit tidsbegränsad, har svarsalternativen i enkäten enbart bestått av slutna frågor. Detta ledde till att respondenterna inte haft möjlighet att kommentera sina svar, vilket har begränsat dessa

respondenters möjlighet att beskriva sina erfarenheter och upplevelser. Detta kan tänkas väcka frustration vid avsaknad av relaterbara svarsalternativ och för författarna har det resulterat i att vissa resultat har varit mer svårtolkade än andra och krävt tolkningar baserat på resterande empiri i studien.

Det hade kunnat ge ökad insikt till vårdnadshavares förklaringar till orsakssamband, inte bara förskollärarnas vid användning av en enkät av mer kvalitativ karaktär, till exempel i relation till varför förskolan pratar eller inte pratar med dem om sitt genus- och jämställdhetsarbete (se tabell 5 + 6).

I arbetets initiala fas gjordes försök till att fördela enkäten på ett systematiskt sätt över stadens förskolor genom att dela upp staden i grupper utifrån geografiskt område och medelinkomst. På grund av att den ursprungliga planen för systematisk fördelning krävde flertalet andra parter samarbete togs beslutat att i stället fördela enkäten via forum på sociala medier. Ansträngningar till att vara systematiska även i denna fördelning gjordes genom att vara selektiva med urvalet i respektive grupp. En fördel med detta var att det möjliggjorde en större spridning av enkäten till fler respondenter.

I och med användningen av sociala medier som fördelningsplattform ökar risken för ett *potentiellt* avsevärt bortfall om en ser till antal respondenter (80) i relation till mängden medlemmar i samtliga forum. Hur många av dessa medlemmar som faller inom ramen för urvalet går inte att avgöra. Två av faktorerna som kan ha påverkat bortfallet är 1) språklig tillgänglighet. Baserat på det tidigare konstaterande att språkliga faktorer är något som kan påverka vårdnadshavares samverkan med förskolan negativt, kan enkäten också ha brist på tillgänglighet för respondenter med värdefulla perspektiv. 2) Algoritmen på det valda sociala mediet. De medlemmar på det sociala forumet som är mest aktiva har störst chans att se inbjudan till studien i sitt flöde. Detta på grund av den sortering som görs på majoriteten av sociala medier baserat på vad varje individ har interagerat med tidigare.

Den ursprungliga planen för fördelning av enkäten hade som syfte att möjliggöra en djupare granskning av svarsfördelningen och hade bidragit till bättre förståelse för vilka grupper som resultaten representerade. Baserat på förskollärrrespondenternas reflektioner om hur socioekonomiska och språkliga faktorer påverkar vårdnadshavares möjligheter till samverkan är någon slags registrering av vårdnadshavares socioekonomiska status i insamling av empiri ett alternativ för fortsatta undersökningar.

7.3.2 Fokusgruppsmetod

I de individuella intervjuerna med förskollärrrespondenter i studien gavs möjlighet att få ta del av längre individuella reflektioner. En annan möjlig utformning, som också var den ursprungliga planen, hade varit gruppintervju med en fokusgrupp bestående av förskollärare från olika delar av staden. En fokusgrupp hade kunnat leda till fördjupade tolkningar av enkätstudieresultatet genom tankeutbyte inom medlemmar inom samma profession (Dahlin-Ivanoff, 2015) samt fånga de professionellas argumentation. Denna studies individuella intervjuer har snarare bidragit till en bredare förståelse för forskningsområdet i stort.

7.3.3 Observation av möten mellan förskola och vårdnadshavare som metod

Denna studies bidrag ligger i synliggörandet av vårdnadshavares uppfattningar och erfarenheter i förhållande till kommunikation av förskolans läroplan och genus- och jämställdhetsarbete,

samt hur det ser ut i relation till förskollärares resonemang om området. I och med detta har nya områden och faktorer uppmärksammas, som ger indikationer på vilka som är de mest kritiska aspekterna gällande hur vårdnadshavare positioneras i relation till förskolans normer. Risken för andrafiering som uppmärksammas i studien behöver fortsätta uppmärksammas genom vidare studier. Utöver att utnyttja kvalitativa enkäter och fokusgruppsintervju skulle observationer av föräldramöten ge ökad inblick i hur normer förhandlas och hur makt utövas mer eller mindre subtilt i samverkan. I denna studie har det gjorts försök att granska vårdnadshavares möjlighet till motstånd, observation som metod kan däremot ge bättre kunskap om motståndets natur och funktion. Dessa kvalitativa metoder kanske ännu bättre skulle kunna utnyttja det teoretiska poststrukturella perspektivet, eftersom de ännu bättre skulle kunna urskilja positioneringar i förhållande till normer och maktrelationer i förskolan.

8 Referenslista

- Aguiar, C., Silvia, C.S., Guerra, R., Rodrigues, R.B., Ribero, L.A., Leseman, P., & The ISOTIS research team. (2020). Early interventions tackling inequalities experienced by immigrant, low-income, and Roma children in 8 European countries: a critical overview. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(1), 58-76. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1707363>
- Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.
- Alvesson, M., & Sköldbäck, K. (1994). *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur.
- Baquedano-López, P., Alexander, R. A., & Hernandez, S. J. (2013). Equity Issues in Parental and Community Involvement in Schools: What Teacher Educators Need to Know. *Review of Research in Education*, 37, 149–182.
- Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror* (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Bunar, N. (2001). *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. B. Östlings bokförl. Symposion.
- Dahlin-Ivanoff, S. (2015). Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson. *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 81-92). Liber
- Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn; makt, normer och delaktighet i förskolan*. Ordfront förlag.
- Edling, C., & Liljeros, F. (2016). Social skiktning. I C. Edling & F. Liljeros (Red.), *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning* (s. 8–30). Liber.
- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken - en handbok i enkätmetodik* (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Eklund, L., & Lundqvist, Å. (2021). Children's rights and gender equality in Swedish parenting support: policy and practice. *Journal of Family Studies*, 27(1), 32–47. <https://doi.org/10.1080/13229400.2018.1484379>
- Emilson, A., Folkesson, A.-M., & Lindberg, I. M. (2016). Gender Beliefs and Embedded Gendered Values in Preschool. *International Journal of Early Childhood*, 48(2), 225–240. <https://doi.org/10.1007/s13158-016-0162-4>
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar* (1 uppl.). Natur & Kultur.
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34–54). Liber.

- Evertsson, M. (2016). Kön. I C. Edling & F. Liljeros (Red.), *Ett delat samhälle - makt, intersektionalitet och social skiktning* (2 uppl. 3 utgåvan). Liber.
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. Studentlitteratur.
- Herz, M., & Johansson, T. (2013). *Poststrukturalism - Metodologi, teori och kritik*. (1:1 uppl.). Liber.
- Hylander, I. (1998). *fokusgrupper som kvalitativ datainsamlingsmetod* (FOG-Rapport Nr 42; s. 1–28). Institutionen för beteendevetenskap Linköpings universitet.
- Hörnqvist, M. (2012). *En annan Foucault: maktens problematik*. Carlssons.
- Lenz Taguchi, H. (2014). *In på bara benet: en introduktion till feministisk poststrukturalism och subjektivitetsteori*. Gleerup.
- Lin, J., Litkowski, E., Schmerold, K., Elicker, J., Schmitt, S. A., & Purpura, D. J. (2019). Parent–Educator Communication Linked to More Frequent Home Learning Activities for Preschoolers. *Child & Youth Care Forum*, 48(5), 757–772. <https://doi.org/10.1007/s10566-019-09505-9>
- Lykke, N. (2009). *Genusforskning - en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. (1 uppl.). Liber.
- Läroplan för förskolan: Lpfö98 rev. 2016*. (2016). Skolverket.
- Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. (2018). Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>
- Ohrlander, K. (2011). Den rosa pedagogiken - återtagandet. I H. Lenz Taguchi, L. Bodén, & K. Ohrlander (Red.), *En rosa pedagogik: jämställdhetspedagogiska utmaningar* (1 uppl., s. 11–18). Liber.
- Palmer, A. (2010). *Att bli matematisk - matematisk subjektivitet och genus i lärarutbildningen för de yngre åldrarna*. Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Palmer, A. (2011). *Hur blir man matematisk? Att skapa nya relationer till matematik och genus i arbetet med yngre barn*. Liber.
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 220–236). Liber.
- Ringarp, J., & Nihlfors, E. (2017). *Styrning och ledning av svensk förskola och skola: en introduktion* (1 uppl.). Gleerups
- Rouse, E., & O'Brien, D. (2017). Mutuality and Reciprocity in Parent–teacher Relationships: Understanding the Nature of Partnerships in Early Childhood Education and Care Provision. *Australasian Journal of Early Childhood*, 42(2), 45–52. <https://doi.org/10.23965/AJEC.42.2.06>

- Svenska Akademien (2015). *Sök i tre ordböcker på en gång*. Svenska akademiens ordböcker. Hämtad: 2022-05-22 från: <https://svenska.se/tre/?sok=hen&pz=1>
- Sverdlov, A., & Aram, D. (2016). What Are the Goals of Kindergarten? Teachers' Beliefs and Their Perceptions of the Beliefs of Parents and of Agents of the Education System. *Early Education and Development*, 37(3), 352-371. <https://doi.org/10.1080/10409289.2015.1060150>
- Sundström, H. (2021, augusti 14). Genuspedagogikens tanke är förfelad redan från början. *Bohusläningen*. <https://www.bohuslaningen.se/asikt/insandare/genuspedagogikens-tanke-ar-forfelad-redan-fran-borjan.27ce839e-af5f-4179-b12f-7bda6d138283>
- Tornborg, E. (2019). Att undvika genusfällor i bilderboken. I H. Ehriander (Red.), *Att skriva barn- och ungdomslitteratur* (1 uppl., s.183-192). Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
- Wahlström, N. (2015). *Läroplansteori och didaktik*. Gleerups.
- Waldenvik, I., & Bråse, S. (2018, oktober 8). Är det förskolans uppgift att göra barn könlösa? *Göteborgsposten*. <https://www.gp.se/debatt/%C3%A4r-det-f%C3%B6rskolans-uppgift-att-g%C3%B6ra-barn-k%C3%B6nl%C3%B6sa-1.9778990>
- Yngvesson, T., & Garvis, S. (2021). Preschool and home partnerships in Sweden, what do the children say? *Early Child Development and Care*, 191(11), 1729–1743. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1673385>

Bilaga 1: Tabell över läroplansrevideringar gällande formuleringar kring genus och jämställdhet

Lpfö 98 rev. 16	Lpfö 18
<p>Nämner pojkar och flickor: 4 gånger s. 5: “Alla som verkar i förskolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.”</p> <p>s. 12: “Arbetslaget ska... verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i verksamheten, (...)”</p> <p>Nämner kön- : 6 gånger s. 4 (grundläggande värden): “Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen.” ... “Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling”</p> <p>s. 5: “Alla som verkar i förskolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.”</p> <p>s. 8: “Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar... förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.”</p>	<p>Nämner pojkar och flickor: 1 gång s. 5: “Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor”</p> <p>Nämner kön-: 10 gånger s.5: “Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.”</p> <p>s. 7: “Förskolan ska aktivt och medvetet främja alla barns lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Förskolan har ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar barnens utveckling, val och lärande.”... “Förskolan ska därför organisera utbildningen så att barnen möts, leker och lär tillsammans, samt prövar och utvecklar sina förmågor och intressen, med samma möjligheter och på lika villkor, oberoende av könstillhörighet.”</p> <p>s. 8: “Det är viktigt att alla som arbetar i förskolan bidrar till att barnen oavsett könstillhörighet ges förutsättningar för utvidgade upplevelser och uppfattningar om sina möjligheter. Förskolans miljö ska inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen utan att begränsas av könsstereotypa uppfattningar”</p> <p>s. 12: “Förskollärare ansvarar för att... aktivt inkludera ett jämställdhetsperspektiv så att alla barn får likvärdiga möjligheter till utvidgade perspektiv och val oavsett könstillhörighet.”</p> <p>s. 15: “Arbetslaget ska... inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen på ett sätt som går utöver könsstereotypa val”</p> <p>s. 16: “Arbetslaget ska... säkerställa att alla barn får lika stort inflytande över och utrymme i utbildningen oavsett könstillhörighet”</p>

Bilaga 2: Intervjufrågor

Allmänt om intervjun

Anonymitet, all empiri vi samlar kommer anonymiseras och sedan raderas efter att vi har transkriberat inspelningen. Det är bara vi som kommer lyssna på inspelningen.

Tänk på den verksamhet du arbetar i nu, dina tidigare erfarenheter i andra verksamheter och de vårdnadshavare du har mött under ditt yrkesliv.

Enkätfrågorna: Titta på dem, be om spontana reaktioner. Vi kommer återkomma till detta snart.

Presentation:

1. Kan du berätta lite om dig själv och ditt yrkesliv?
2. Kan du berätta om dina erfarenheter av att arbeta med genus och jämställdhet?

Relationsskapande

1. När du ska skapa relationer med vårdnadshavare, vad fokuserar du på då?
+ Vilka faktorer ser du påverkar relationsskapandet i högst grad?

Inflytande/Insyn

1. Kan du berätta om hur ni möjliggör vårdnadshavares inflytande? Kan du ge exempel på sätt som v/h har inflytande som du har erfärut?
2. Hur skulle du beskriva relationen mellan dig och vårdnadshavare, när de har goda och/eller dåliga möjligheter till insyn och inflytande i verksamheten?
3. Vilka faktorer tycker du påverkar möjligheterna till en god samverkan?

Kommunikation

1. Kan du berätta om era rutiner för att ge vårdnadshavare insyn och inflytande i verksamheten?
2. Rutiner om att informera om läroplan? Arbetsätt? Skiljer de sig åt på något sätt?
  - Finns det några ämnen du upplever som svårare än andra att informera vårdnadshavare om och ge dem inflytande kring?
1. Vilka olika informationskanaler använder ni er av?

1. (Enkätfråga 3) Hur tänker du kring de kanaler som v/h har rapporterat att de får information från? Använder du liknande kanaler i ditt arbete? Kan du se tendenser kring vilka kanaler som når vårdnadshavare bättre/sämre?

1. Inför vårt arbete har vi tittat på forskning, tendenser att normavvikande vårdnadshavare inte har samma förutsättningar till samverkan, jämfört med de som följer normen. Är detta något du har erfarenhet av?

Arbetsätt/Genus och jämställdhet

1. Upplever du att genus och jämställdhet arbetas med som en värdegrundsfråga, eller som ett läroämne?
  - Tror du att det påverkar hur ni arbetar med samverkan kring ämnet?

1. Kan du berätta om hur du på olika sätt berättar för vårdnadshavare om förskolans genus- och jämställdhetsarbete?
  - Skiljer det sig åt från hur du kommunicerar om andra delar av verksamheten?
  - Kan du berätta om situationer där det är lättare eller svårare att prata om genus och jämställdhet med vårdnadshavare?

1. Har du stött på problem när du har informerat om ert arbete med genus och jämställdhet? Kan du berätta om sådana situationer?
  - Vi har diskuterat att det kan uppstå svårigheter i kommunikationen med vårdnadshavare gällande genus och jämställdhet på olika sätt. Dels vårdnadshavare som är negativt inställda till genus och jämställdhet, men även vårdnadshavare som är positivt inställda till genus och jämställdhet men tycker att förskolan inte lever upp till deras förväntningar. Är det något du har erfarenhet av?
  - Hur påverkar dessa problem relationerna?

1. Utifrån den forskning som vi har tittat på i vårt arbete är det möjligt att dra slutsatsen att förskollärares egna värderingar och förståelse för genus och jämställdhet påverkar hur arbetssättet ser ut i verksamheterna, även när vi arbetar mot samma läroplan.
  - Tror du att din egna inställning till genus och jämställdhets-frågor påverkar hur du arbetar med och kommunicerar förskolans genus- och jämställdhetsarbete till vårdnadshavare? Och i så fall hur?

1. (utifrån sambandsanalys av fråga 1 och 2) Vår undersökning visar att 48,1% har fått information om förskolans genus- och jämställdhetsarbete. Vår enkät visar att en majoritet av de vårdnadshavare som har fått information om läroplanens innehåll *från förskolan* har också fått information om genus- och jämställdhetsarbete. Av de som antingen bara fått information på annat sätt än från förskolan eller som inte har någon kunskap om läroplanen är en minoritet som har fått information om arbetet.
  - Hur tror du att de olika vårdnadshavare som du mött i ditt arbete hade svarat på dessa frågor och varför?
  - Varför tror du att det finns ett så stort samband?

Bilaga 3: Transkribering

Ljudupptagningarna från de tre intervjuerna i studien blev respektive cirka 1h 7 min, 1h 4 min samt 45 min. Sammanlagt blev transkriptionerna 60 sidor och därmed har vi valt att inte inkludera transkriberingarna i fulltext i bilagor, dock kan dessa göras tillgängliga på efterfrågan inför examination.

Samtligt material har transkriberats, med fulla resonemang, mellanord och relevanta betoningar. Dock har pauser, mellanord utan kontextuell betydelse (exempelvis “mm” eller “ja” som inte fyller ett syfte utöver att visa förståelse eller ge verbala signaler på lyssnande) reducerats i transkriberingsarbetet. Samtliga transkriptioner har anonymiserats, där respondentens namn, ort och annan information som riskerar röja hens identitet ersatts med [xxx] eller dylikt.

I arbetet har vi använt oss av följande transkriberingskonventioner:

1. Alltid skriva vem som säger vad (O*/N**/ Rx***)
2. “Genus- och jämställdhet” får förkortas med GoJ, “vårdnadshavare” får förkortas med VH, “Förskola” får förkortas med FSK, Förskollärare får förkortas med FSKL. Läroplanen får förkortas med LPFÖ.
3. [hakparantes] för antingen ohörbart [...] eller för ord som inte sägs, men “saknas”
4. Frågor är fetstilt
5. Om mm:anden eller andra ljudliga bekräftelser/yttranden inte är svar på en fråga kan de ignoreras.
6. Om ett uttalande inte går att i skriftform tyda om det är bekräftande eller nekande skall detta förtydligas inom parentes.
7. Vid avbrott på en mening som sedan följs av något nytt markeras det med “- .”

*: Oliver, **: Nelly, ***: Respondentnummer

Bilaga 4: Enkätfrågor

Information

Läroplanen - är ett dokument som myndigheten Skolverket tagit fram. Detta styr innehållet i förskolans verksamhet.

Genus- och jämställdhetsarbete innebär att man arbetar för att barn ska ha lika förutsättningar oberoende av kön. Alla barn ska till exempel få leka med vilket barn som helst och med vilka leksaker som helst. Vi vuxna behandlar alla barn lika, oberoende av kön och lär barn att de också ska göra det.

1. Jag har fått information om läroplanens innehåll... (välj de som stämmer)
  - ...genom förskolan
  - ...genom annat sätt (exempelvis att läsa själv, information från vänner eller sociala medier)
  - Jag har ingen kunskap om läroplanens innehåll
  - Vill inte svara

1. Förskolan har informerat mig om hur de arbetar med genus och jämställdhet
  - Ja
  - Nej
  - Delvis
  - Vill inte svara (formulär skickas)

Jag har fått information om genusarbetet (Om "ja" alt "delvis" på fråga 2)

Genus- och jämställdhetsarbete innebär att man arbetar för att barn ska ha lika förutsättningar oberoende av kön. Alla barn ska till exempel få leka med vilket barn som helst och med vilka leksaker som helst. Vi vuxna behandlar alla barn lika, oberoende av kön och lär barn att de också ska göra det.

Arbetsätt - hur personalen på förskolan arbetar med olika områden. Detta kan se olika ut på olika förskolor.

1. Information om förskolans arbetsätt gällande genus- och jämställdhetsarbete har jag fått genom (välj de som stämmer):
  - Förskolans hemsida
  - Veckobrev eller digital plattform
  - Individuella samtal med personal (ex utvecklingssamtal, samtal i hallen etc.)
  - Vid inskolning
  - Föräldramöten
  - På annat sätt
  - Vill inte svara
1. Jag tror att förskolan pratar med mig om sitt genus och jämställdhetsarbete därför att...(välj de som stämmer)
  - ...de tror att mina värderingar skiljer sig från förskolans
  - ...de tror att jag tycker att genus och jämställdhet i förskolan är viktigt
  - Jag tror inte att förskolans bild av mig påverkar vad de berättar om
  - Annat
  - Vill inte svara

Jag har inte fått information om genusarbetet (Om "instämmer ej" på fråga 3)

Genus- och jämställdhetsarbete innebär att man arbetar för att barn ska ha lika förutsättningar oberoende av kön. Alla barn ska till exempel få leka med vilket barn som helst och med vilka leksaker som helst. Vi vuxna behandlar alla barn lika, oberoende av kön och lär barn att de också ska göra det.

Arbetsätt - hur personalen på förskolan arbetar med olika områden. Detta kan se olika ut på olika förskolor.

1. Jag tror att förskolan inte pratar med mig om sitt genus och jämställdhetsarbete därför att...(välj de som stämmer)
  - ... de tror att jag inte är intresserad
  - ...de tror att jag inte tycker att de ska arbeta med genus- och jämställdhet
  - ... de tror att jag tycker de inte gör ett tillräckligt bra arbete med genus- och jämställdhetsarbetet
  - De har inget särskilt genus- och jämställdhetsarbete
  - Jag tror inte att förskolans bild av mig påverkar vad de berättar om
  - Annat
  - Vill inte svara

Samtycke

Deltagande i studien är frivilligt. Väljer du att inte delta i studien, eller att avbryta medverkan, så kommer detta inte få några konsekvenser för dig.

1. Godkänner du att dina svar är med i vår studie?
  - Ja (enkäten skickas)
  - Nej

Om "nej" ovan

Synd att du inte vill vara med, stäng detta fönster så registreras inte dina svar. (Om du klickar på "skicka svar" så kommer dina svar registreras. Stäng fönstret utan att skicka för att avbryta din medverkan.)